dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

HEMINGWAY'IN PORTRESİ

(8. Sayfada)

Yüzde Otuz Dokuza Rağmen Anayasaya Güven

Prf. Bahri SAVCI

Anayasamız, 9. Temmuz. 1961 halk oyunda, yüzde otuz dokuz gibi yüksek bir «Hayır» sayısı ile beraber, millet çoğunluğunun beğenisini aldı ve kabul edilmiş oldu. Aslında, bu yüzde otuz dokuz çoktur. «Hayır» ların sayısı, anayasanın kendisinden çok, doğuş sebebleri üzerindeki siyasi dalgalanmalar yüzünden artmıştır. Bu yüzde otuz dokuza rağmen aydınlar ve onların ardından bütün halkımız anayayasımızın değerini kavramıya ve ona güven beslemiye çalışmalıdır. Çünkü: Türkiye'nin ulaşmak istediği amaç hem siyasi hem iktisadi demokrasidir. Türkiye, her ikisine de, bir arada en kısa yoldan ulaşmak ister. Tarihsel gelişimin Türkiye'yi yönelttiği sosyal ilerleme yöntemi bu budur, yani :

a — Çok parti rekabeti temeli üzerindeki bir seçime dayanmış liberal siyasi müseseseleri kurmak ve işletmek :

b — Bu liberal hürriyetci müesseseler yoluyla, Batı dünyasının insanını olgunlaştıran beşeri, kültürel değerlere yükselmek için mutlak hürriyete doğru gitmek;

c — Bu beşeri ve kültürel değerlerin gerektirdiği bir maddi hayat seviyesine çıkmak ve orada hürriyet içinde kalabilmek için, sağlam iktisadi ve sosyal temeller üzerinden bir iktisadi ve sosyal hayat oluşumu elde etmektir. Sosyal ilerleme yöntemimiz budur. Ve anayasamız bu yöntemin gösterdiği ufukta duran siyasi ve iktisadi demokrasiye ulaşmanın zorunlu kıldığı siyasi, iktisadi, sosyal araçları bulma ve işletme gayretinin eseridir.

Burada, istihsalin artması için — yani maddi hayat biçimini yükseltmek için — uygulanacak metodlar başkadır beşeri ve kültürel hayatı liberal, hürriyetci bir anlayış içinde kurmak için ugulanacak metodlar başkadır; belli bir iktisadi ve sosyal seviyeye ulaşmadan da, o liberal anlamlı siyaset ve demokrasi müesseselerini kurmak ve işletmek mümkün değildir, denecektir.

Fakat, biraz gelişmiş, ya da yarı gelişmiş bir ülke olarak bir siyasi ve iktisadi demokrasiye ulaşmanın gerektirdiği bir karma yolu bulmak, siyasi ve iktisadi müesseselerimizde modernizasyona varmak zorundayız. Anayasamız, bu zoru duymuş ve bu yolu arama cehdi olmuştur.

Şöyle ki :

1 — Bir kere, bu anayasa; XIX Yz. başındanberi içinde bulunduğumuz - siyasi iktidar alanında modernizasyon - akımının ulaştığı son gelişme halkasıdır.

Gerçekten, Türkiye'de duraklama ve gerileme devirlerinden sonra, bu duraklama ve gerilemenin durdurulup ilerlemenin yeniden elde edilmesi için, bir yenileşme devresi de açılmıştır. Vakıa, yenileşme hareketleri gerilemeyi durduramamıştır. Fakat, gerilemenin bir dağılmaya vardığı zaman, elde kalanile bir yeni sosyete ve bir yeni devlet hayatı kurma, ancak, bu yenileşme hareketlerinin getirdikleri ile mümkün olmuştur. Yenileşmenin siyasi iktidar olayı alanında izlediği gelişim çizgisi şu yolu gütmüş ve anayasamız da bu gelişimin - şöylece- son halkası olmuştur:

Hiç bir, yeryüzü, beşeri kuruma ve güce dayanmadan kendini gerçekleştiren halife sultan mutlakiyeti, önce, yz. başında, kendi kendisiyle yetersiz bir duruma düştüğünü anlamıştır. 1807 senesi ittifakı- Tanrısal nitelikte olan halife — sultan mutlakiyetine, bir yeryüzü gücün destek olması zorununu ve eğer böyle bir destek olmazsa, halife - sultan iktidarının devam edemiyeceği gerçeğini anlatır. Bu, anayasacılık - siyasi iktidar olayı - alanında modernizasyonun başlangıcıdır.

1839 Tanzimat Fermanı da; artık, Halife - sultan iktidarına, sadece bir yeryüzü destekliği, bir yeryüzü sınır da getirilmesi gerektiğini gösterir. Bu suretle, iktidarın demokratize edilmesi hareketinin ikinci ölü adımı olmuştur bu ferman.

1876 Kanun-i Esasisisi ise; Tanrısal Halife - Sultan mutlakiyetine yalnız bir destek, yalnız bir sınır - nazari bir sınır - getirmenin yetmediğini; Halife - Sultan iktidarına,

SAYI : 5
CİLT : 8
AĞUS. 1961
1,5 LİRA

halk gücünün ortak olması ve sınırında bir müeyyideye bağlanması zorununu ifade eder. Bu ortaklığı ve müeyyideyi - halifece - gerçekleştirir: Halk seçiminden çıkan bir mebuslar meclisi kurarak, mebuslar meclisinin hükümeti kontrol yolunu açarak...

1908 ihtilâli de iktidar ortaklığındaki halk payını arttırmış çok partili bir siyasi hayat vetiresi getirmiştir. Bu, siyasi iktidar olayını modernize etmenin önemli bir safhası olmuştur.

1919 ihtilali ise: Halife - Sultan iktidarını, yani Tanrısal siyasi iktidar anlayışını tasviye etmiş,-siyasi temsil yiluyla gerçekleşen bir millî egemenlik anlayışı getirmiştir. Bu ihtilâlin 1924 tarihli anayasası ve onun tek parti esasında uygulanışı siyasi-modernizasyonun pek önemli bir yanı olmuştur: Halkı yetiştirmiştir ve çok partili siyasi demokratizasyona ulaşmayı mümkün kılmıştır.

Fakat; 1950 den sonrası, siyasi demokratizasyonun noksanlarla, eksikliklerle malûl olduğunu göstermiştir.

1961 anayasası ise; Siyasî hayat oluşumunu tam modernize etme hamlesi olarak ortaya çıkmıştır.

a) Siyasi iktidarın; çok parti rekabetine dayanan mutlaka ve mutlaka serbest, dürüst, samimi seçimlerden çıkmasını sağlıyan kurumlar ve tedbirleri ile,

b) Bu suretle halk beğenilerine dayanan siyasi iktidarın bütün icralarını, organize ve inorganize denetleme araçlarıyla sürekli olarak denetim altında tutması ile,

Organize denetim : idari kaza ve anayasa mahkemesi yolu ile yapılan bir hukuki denetim; meclisin hükümet üzerinde yapacağı, muhalefetin iktidar üzerinde yapacağı siyasi denetim biçiminde, İnorganize denetim ise: Basın, Üniversiteler ve Sendikalar gibi serbest fikir yuvaları, kamu denetimi biçiminde belirir.

c) Geniş olarak insan hakları fikrini geliştirmesi ile. İşte, bu anayasa; liberal müesseseleri yoluyla siyasi iktidarı modernize etmiş, hürriyetci, müesseseleri yoluyla da beşeri ve kültürel alanda bir geniş hürriyet dilimini gerçekleştirmiştir .

II — Fakat, bu anayasa, ayni zamanda, az gelişmiş bir ülkede, sağlam iktisadi ve sosyal temeller üzerinde ulaşılabilecek bir iktisadi ve sosyal hayat oluşumu elde etme ve bu oluşum içinde geleneksel Batı hürriyetlerini muhafaza etme yollarını da göstermiştir. Bu da onun, - iktisadi ve sosyal alanda modernizasyon - niteliğini teşkil eder ki, ona da şöyle varmıştır :

a) Devleti ve ilerde onu yöneltecek siyasi partileri kalkınma yolları aramıya zorlayarak;

b) Devlet kanalı ile arzedilen hizmet alanlarını genişleterek :

c) Devleti, toplumu, bu hizmetleri yerine getirebilmek için gereken araçlarla donatarak,

ç) Atatürk reformlarını dokunulmaz kılarak...

Görülüyor ki bu anayasa, siyasi ve iktisadi modernizasyonu bir arada aramaktadır. O, iktisadi ve sosyal alanda modernizasyona varırken liberal siyasi gelenekten gelen bütün beşeri ve kültürel hürriyetleri kalkınmanın acelelerine feda etmiye niyetli değildir. Ayni zamanda, istihsalin artmasını, tamamiyle başıboş piyasa ekonomisinin kurallarına da bırakmanın mümkün olamıyacağını şuurla hissetmiş durumdadır. Bu sebeble:

a) Bir yandan siyasi iktidarı halk tercihlerine dayanır; iktidarın bütün icralarını insan hakları prensibi ile sınırlar; bu icraların bu sınırlar içinde yapılıp yapılmadığını, hukukî, siyasî yollarla denetler,

b) Öte yandan da, Atatürk reformları ile ulaşılan sosyalman Batılılaşma merhalelerini muhafazacı ve gerici bir halk tercihinin seli önünde silinmekten alıkoyar.

c) Ayni zamanda istihsalin artmasını, geleneksel hürriyetleri boğmıyacak bir düzenleme ve kontrolu ifade eden bir plânlamada (Devleti techiz eden, ama özel teşebbüs ekonomisini de gayri faal hale sokmıyan bir plânlamada) bulmaktadır.

(Gerisi 31. Sayfada)

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Yeni dizi

Sahibi : **Salim ŞENGİL**

Sayı: 5 - Cilt: 8 - Ağustos 1961

Yazı İşleri Sorumlusu : **N. ŞENGİL**

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - **ANKARA**

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

Ankara Radyosunda Yâlel Havası

Ülkemizde yıllardan beri onulmaz bir yara gibi sızılayıp duran bir radyo davası var mıdır? Vardır. Bundan, büyük küçük herkes şikâyetçi midir? Evet. «İllallah!» deyip radyolarımızı kapattığımız, günlerce açmadığımız olmamış mıdır? Olmuştur.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında radyonun en etkin bir yayın organı olduğu noktasında birleşmeyen, aklı başında kişi kalmış mıdır? Hayır. Türkiye gibi, her alanda az gelişmiş bir ülkede milyonların uyarılması, eğitilmesi, doğruya, güzele, iyiye yöneltilmesi için radyodan yararlanmak gerekmez mi? Gerekir. Bütün bunlar bugüne değin, gereği gibi değil, gereğine yakın ölçüde olsun, yapılmış mıdır? Hayır. Ne zamandan beri?. Hiç de hata yaptığımızı sanmadan söyliyebiliriz ki, kurulduğundan beri...

D.P. devrinde, radyodan şikâyetler «âfak»ı tutmuştu. Radyo davası Yüce Divanda görülmüş, karara bağlanmıştır.

Bütün umutlarımız her alanda olduğu gibi, radyo konusunda da 27 Mayısla başladı. Bilgiye, görgüye uzmanlığa, hakka, adalete dayanan bir yönetimin, bundan böyle radyoda uygulanacağını umduk. Haksız mıyız? Bin kere hayır!

İhtilâl, bütün memlekette tarafsız bir idarenin kurulması için yapılabileceklerin tümünü yapmıştır. Bir ihtilâl idaresi işbaşında iken, Anayasanın Halkoyuna sunulması s o n u c u n d a yüzde otuzsekize v a r a n «Hayır» çıkması, 27 Mayıs İhtilâlcilerinin, ihtilâlin çok zaman tabiatına uygun düşecek bir tutumda olmadıklarını, kişi haklarına, vatandaş haklarına, insan haklarına saygılı, yüzde yüz tarafsız, vatandaş üzerinde en küçük bir baskıya yönelmiyen dürüst ve demokratik bir yönetimin öncüleri olduklarını gösterir. «Hayır» oylarının olumlu sayılabilecek tek yönü ancak budur.

Gelin görün ki, «hikmeti hüda», bütün bu olumlu gidişe, yönelişe ayak uyduramıyan, ihtilâlin de, hakkın da, adaletin de, demokratik düzenin de ayak basamadığı tek organ gene RADYO'dur. Neden? Nedeni bilinmez! 27 Mayısdan bu yana radyoda değişen nedir, elinizi vicdanınıza koyup lûtfen söyler misiniz? Olup olacağı D.P. nin Radyo Müdürlüğüne getirdiği bir «küçük memur»u çekip almak, bir de hâlâ yeri dolmayan, konuşuculukta virtuozluğa ulaşmış Can Okan'ı mikrofondan uzaklaştırmak değil mi? E, insaf edilsin, Ankara Radyosunun bütün derdi buncacık mıydı?

Yıllarca radyoda şunun bunun adamının sesini işitmekten, beceriksiz programlarda, tıknefes ses dinlemekten şikâyetçiydik. Şimdi de, «herşeyi ben yapacağım» düşüncesi gene radyoda başbuğdur. İdare Müdüründen daktilosuna değin, radyoda küçük ya da büyük bir postçuk kapabilmiş her kişi programcı olarak milyonların karşısındadır. Oldu mu?

Programların hangisini, eğitici, uyarıcı, yararlı buluyorsunuz? Var mı? Sıradan polis romanları, radyonun başlıca yararlanma kaynaklığını yapıyor. Olur mu?

Radyo yöneticileri, tekelci görüşlerini o ölçüde ileri götürmüşlerdir ki, bu, para karşılığında yapılacak ilânlara dek varmıştır! Eh, bundan sonrası için «Yeter! Söz Milletindir» demek gerekiyor.

Bir yandan ileri, uygar bir topluma yaraşır bir Anayasa yap, böyle güç, çetin bir işi başar. Yüzakıyla çık. Ulusun oyuna sun, onun onayını al, böylece dünya içinde alnın daha bir parlasın, büyük bir Ulus olmanın onurunu bir kere daha duy, sonra da bu işleri başarabilen bir ülkede, bir toplumda git Ankara Radyosunun kapısına başını vur, parala... Bu aykırılık dünyanın neresinde görülmüştür?

Hikâye şu: DOST Yayınları geçen ay İlhan Tarus'un «DURU GÖL» adlı romanını yayınladı.

Romanda, toplum ahlâk düzenini bozucu tek satır yoktur. Yani, kimseyi «fuhşa teşvik» etmez. Romanda geriGiliğin övgüsü yoktur. Ülkenin zararına bir satır yoktur. Ne vardır? Olan şu: Evet efendimciliğe bağlı bir zihniyetin yerilmesi... Keyfe göre iş görmenin acıklı sonu-

Haziranla

Haziranla birlikte başlayıp biten
Göklerimin kül rengi kuş sürüleri
Örneği yokladın kapısını yalnızlığımın
Onardın umulmadık bir gizle birden
Toz duman ortamda bir ak bayram yeri
Kulaç attım dibinde sularımın

Uyudum uyandım yozlaştım diri gür
Tek kişisi oldum yangın alanının
Mutluluk kaynağında boy atan çile
Milyon yapraklı kayın ağacı özgür
Azgın atı bitmez tükenmez ovanın
Tuttum bir denklem kurdum çözdüm seviyle

Tüydün uçucuydun kalıcıydın anıt
Gün ışınıyla su tadıyla çizili
Can kuşum benim uçar durur havada
Bunca süre patlamamış tüfeğe barut
Bir atım ötesinde elimin eli
Tetikte gözü kuşkulu tavşan dağda

Nice süredir beklediğim aydınlıktın
Yağmurdun yıkayan köyleri kentleri
Savaştın bilirim kazanılır kanla
Yer edecek tek anısı tüm yazların
Çiğle ıslak gecenin karanfilleri
Sen yiten koku birlikte haziranla

Sabahattin Kudret AKSAL

---

cu... Plânsız ve programsız kalkınma olamıyacağının en açık örneği.. Kısaca, bu ülkenin yıllardan beri acısını, sancısını, kahrını çektiği sorunların hikâyesi... Tamam mı?

Biz, yayınladığımız bu kitabın daha geniş bir topluluğa duyurulmasını sağlamak için, parasını verek radyoda ilânını yaptıramaz mıyız? Size göre, yaptırabiliriz; bize göre de öyle. Kanuna göre de öyle. Akla, mantığa, sağduyuya göre de öyle. Yalnız Ankara Radyosuna göre öyle değil. Neden? O nedeni de belli değil!

Götürdüğümüz ilân şuydu: «İlhan Tarus'un Romanı - Duru Göl - Anadolu Topraklarının Dramı - Dost Yayını»

İlân parası cebimizde, kâğıt elimizde kaldı. «Olmaz!» dediler. «Neden olmaz?» O dram sözcüğü var ya işte ondan olmazmış. «Anadolu topraklarının dramı» demezseniz, sanki bu toprakların «dram»ı ortadan kalkıverecek, yok olacak, olmaz diyenin akılcığı bu! Sanki ihtilâl bu Anadolu topraklarıyla o topraklar üzerinde yaşıyan milyonların dramı adına yapılmadı.

«Peki» dedik, «sizin dediğiniz olsun, değiştirelim.» Değiştirdik. O, Radyoyu korkutan «dram» sözcüğünü kaldırdık «hikâyesi» dedik. Böylece, ilân «Anadolu topraklarının hikâyesi» biçime girdi. Yeniden götürdük. Gene «Olmaz», «Neresi olmaz, peki iki gözüm efendim?» «Ad olmayacak.» Kimin adı?, Yazarın adı mı? Yayınevinin adı mı? Romanın adı mı? Cevap yok? Ad olmayacak dedik ya...

Efendim, biz peşin peşin ödeyeceğimiz parayla, malımızın ilânını, reklâmını yaptıracağız. Sabun reklâmını yaparken sabunun markasını, o sabunu yapan firmanın adını kaldırıyor musun? Bu akla, mantığa sığar şey midir? Ben neyin adını kaldırayım? Düşünün ki, bir romanın reklâmını yapacağım. Romanın adı olmayacak, yazarın adı olmayacak, yayanın adı olmayacak, üç kelimeyle neden söz açıyor, o olmayacak... Peki, ne olacak? Ben vereceğim para karşılığında neyin adını duyuracağım? Üç kere, «Çok yaşasın Ankara Radyosu» diyeceğim de, «ârif olan»lar, ha! diyecekler demek ki Dost Yayınevi İlhan Tarus'un «Duru Göl» adlı romanını yayınlamış, bu sözler bu demektir, hemen koşturayım kitapçılara tükenmeden bir de ben alayım! Öyle mi?

Biz, tutmuş da seviniyoruz ulusca. Kişi haklarını teminata bağlıyan, basının özgürlüğünü tanıyan, keyfi idareye kesin olarak son veren, şu ülkenin çileli milyonlarını bundan böyle güvene, adalete, hakka, insanca muameleye kavuşturan bir Anayasa yaptık diye.

İşte bir örnek! Daha Anayasanın sevinci gözlerimizde yenileyin ışılıyordu.

Hâlimize bakalım, ister gülelim, ister ağlıyalım...

Veysel ONGÖREN

ZOR GEÇİT

İkinci Yeni'ye çatmalar oluyor. Yapılmış işlerin hoşnud olunacak bir yanı, başkalarını tedirgin etmesi ya da doyurması, İnsan yaşamının en beğeniye sığar tarafı, bu başkalıklardan doğan canlılık ve çok yanlılık.

Söz konusu şiirin yöresinde oluşan tartışmalar sizde saygı uyandırmıyorsa, tartışmadan çok «Alaman Kavgası» izlenimi ediniyorsanız, haksızsınız diyemem. Bununla birlikte bu şiiri savunmak da isterim. Fakat daha önce tartışmayı, sağlam ve gerçekci bir yer üstüne çekmeyi de iyiniyetli bir iş sayıyorum.

İki şey söyliyeceğim: Şiiri doğrulamıyanlar, yararlı ve yararsız yönlerini yakalıyacak kadar işe kafa yormadıklarından, konu dışı savlarda bulunuyorlar. Yeniciler ise, usa yatkın, doğurucu bir açıklamayı veremediler. Sorunu bu iki temel üzerinde açmıya çalışalım.

950 — 954 arası, Orhan Veli kuşağını (Bu döneme kısaca böyle diyorum) aşmak, yeni bir şiiri yazmak zorunu kendini göstermişti. Bizim gibi o döneminde özgü yargılara varmıya başlıyan herkes bunu kendinde yaşamıştır. İlk devinme daha önce Attila İlhanda gözükmüştü. Ne yazık ki, bu ozanın hakkı yeniyor. Korkmadan tartışabilirim, 940 şiirinin olanaklarının tükendiğini gören ve aşmak gereksinmesine düşen ilk ozanımızdır. Üstelik, o şiirin değerlerini yıkan - görevinden etme anlamına - kendisidir. Ne var ki karşı çıktığı değerleri de, yerine koyacaklarını da iyi saptamadan işe başlaması onu yalnız yıkıcı bir ozan olarak bıraktı. Fakat, kendine özgü bir şiiri sürdürmesine de engel olmadı. Varan bir.

Metin Eloğlu ayrı çabaya girdi. Orhan Veli esprisi içinde bir aşamayı aradı. İlk gündenberi kişiliğini belli etmesine karşı, ancak «Horozdan korkan Oğlan»da gerçek bir aşamayı sağladı. İçe dönük, fonetiğe dayalı 940 estetik anlayışında, sözcüğü kaybedip, bileşimden gelen yalın bir gerilimi yakaladı. Varan iki.

Ayni dönemin kişilikleri olan Turgut Uyar ve İlhan Berk bir noktada birleşirler. Onlar Attila İlhan'ın yıktığı bir düzenden kalan olanak üstünde, ses uyuşumunu kırarak dışa bakan bir fonetikle, düzensizlikten doğan yeni bir estetiğe gittiler. Bir yandan şiirin dış yapısını özgürleştirmeyi hedef aldılar. Bu, kendisiyle birlikte birçok sorunu da getirdi.

Berk; sonet, rondo gibi belli yapılara dönmekle yapı denemesini yarıda kestiği gibi, özgür estetiği de sınırladı. Uyar, özgür yapılarla biçimi yenilemeyi başardı. Varan üçbuçuk.

A. İlhan'ın sağladığı olanakla, Eloğlu, henüz dizeyi çözümleyip yapıya yönelmişken - başaracağına inanıyorum, - Berk yarıda kendini sınırlamış durumdayken - bu gidişle öyle kalacak, - Uyar, şiir yenilemede sona vardı demekte bir sakınca görmüyorum.

Yenileme süresince Cansever, Püsküllüoğlu gibi, önceden eski teknikle yazarken, Uyar tekniğini benimsiyenler var. Yeni beliren bir bölük ozanda kendini ikinci yeni esprisinde buldu.

Fakat; dil, yaşantıya dayanma, çağının sorunlarına saygınlık dışında ikinci yeni adı verilen ozanları bir özellikler çevresinde toplıyamayız. Ayrı yönlerde çalışma içindedirler. Bir izlenimini veren; Cansever, Özer gibi ortada dolaşan biçim kalıplarını kullanan, şiir durduğu içinde, şimdilerde tekrara düşenlerle; İnce, Ziyalan gibi henüz emekliyen başlangıçlardır.

Şiirse, belirli üç buçuk yönde gelişti: A. İlhan, M. Eloğlu, T. Uyar, İ. Berk (buçukuncu kuvvet). Hali hazır bir eksi, bir artı, iki de yarım başarıya vardı. Eski, A. İlhan; alanı boşalttı. Artı; T. Uyar, yeniledi. İlk yarım; İlhan Berk, tehlikeli bir çıkmazda. İkinci yarım; M. Eloğlu, kendi yörüngesinde önü açık tamamladı tamamlıyacak.

İkinci yeni tek aşama olmadığı halde niye bunca ilgiyi çekti sorusu çıkıyor. Onu arıyalım. A. İlhan yıkıcılığında bir hayli yadırgandı. O zamanlar ilgiyi çeken oydu. Yadırganmıyan M. Eloğluydu. Çünkü alışılmışın içinde bir aşama ardındaydı. 950-954 arası çıbanbaşı A. İlhan'dı. Geniş bir bölük üstünde, yakın zamana kadar süren ve ikinci yenicilerle kırılan A. İlhan kompleksi bundan geliyor. İkinci yeni onun kaldırdığının yerine bir değer oturtunca yadırganan o oldu. T. Uyar ve arkadaşları, A. İlhan'a olan borcu kabullenmediler. Bu ise yazınımıza giren kötü bir ahlâkın başlangıcı oldu denebilir. İlgi yeni oluşan işlere akdı. Uyar ve Berk şiir tekniğini yenilerken onları destekliyen bir bölük ozan geldi. Bunlar yeni kişilerdi. Destekledikleri, özde yapılmış bir dönüşü, kendi kendine dönmeyi, birlikte yürütmeleriydi. Bu dönüşün çıkışı «Türkiyem» ve «Günaydın Yeryüzü» nde saptanabiliyor. Dönüşü yapan bölüğün ortak bir yanı da değişen dili algılamış olmalarıydı. Nasıl ki Eloğlu da bunu anlamakta gecikmedi ve son kitabiyle, alışılmışdaki dayanmasının bağnaz bir tıkanıklık olmadığını gösterdi.

Dil çok önemli. Orhan Veli'yi iyi izliyenler bilirler. Yaptığı yenilik iç yapıyı değiştirmesidir. İç ve dış yapı ise yarı düşünülemez. Bu yüzden Orhan Veli

sırada

Uzat saçlarını gecenin balkonundan
isteğimin çok tüylü suyuna.
Bir orman gecesinde
bir kar gündüzünde,
gördüm nasıl süzüldüğünü
yırtıcı ölüm kuşlarının.
Hadi, uçsun memelerindeki güvercinler
hadi, cennet ülkeni sun.
Kardeşliğin şarabını istemiyorlar
söyle, kaç sofra kaldı kurulu?

Baktıkça içleniyorum fotoğraflara,
yüzlerini öpmüş anneleri ayrılığa benzer
çilekeş kadınlar rüzgârlarına vurgun,
onlar silâhları ve şarkılarıyla
hani şuracığından geçerlerdi
korkularınla kaldığın zaman.
Ölümü en güzel kullandı onlar,
bir tek karanfil dişleri arasından
aşk içinde ulaştırdıkları sana,
cepheden mapustan sürgünden.

Sıra bizim, hadi günler bitiyor,
hadi, uzat mavi saçlarını
yenik gövdemin üstünden.

Ahmet OKTAY

---

ve kuşağında kabaca dış yapıda değişik görünür. Fakat aslında böyle bir şey yoktur. Ozan, yaşamı boyunca bunun ağrısını çekti. Şiirlerinde, çeşitli yönlerde bir dış yapı değişmesini sağlamak için zorlamalar vardır. Durmadan uğraştı, denedi, aradı. Yapamadı, çünkü olanaksızdı. Dil elverişli değildi. Şiirin değişmesi için dilin değişmesini koşul gören Orhan Veli; Yahya Kemal, Ahmed Haşim giderek Divan dilini attı. Halk diline yöneldi. Kendisinin halk şiirine yöneldiğini sananlar, dille yaşantı ilişkisini atlıyorlar. Halk diline yönelince ister istemez, onun yaşantısını da almak gerekiyordu. O, bunu atlıyacak adam değildi. Nitekim anladı ve döndü. Fakat enikonu, hececilerin, Dranasın dilini kullanmak zorunda idi. Arınan Türkçe de, halk diline bir hayli yakın olmuştu. Koşma ve Varsağı yapısını bu dille aşmak bilmem olabilir mi? Hececi yapı da bu yapıydı. Dranasda batı vezinlerinin etkileri var diyelim. O da bu etkiyi, bizim kendi yapımıza emdirmişti. O. Veli daha çok anlama dayalı iç yapıyı kolayca sağladığı halde, dış yapıyı eldeki dille istediği çizgiye çıkaramadı. Yanılgısı, dili sözcük işi görmesiydi sanıyorum. Grameriyle kurallarına abanmadı. Başka biri, Sait Faik, zamanında ihmalci ya da bilmez diye adlandırılan o gramere ve kurallara kafa tutması ile yepyeni bir yazı diline yol açtı. Sözdizimi başkalaştı. Giderek Eloğlunda, Orhan Duru'da öpözgü aşamalara vardı. Şimdilerde yadırganan Ferit Öngören'le, Hüseyin Cöntürk'ün Türkçe'lerinden de ne çıkacağı pek kestirilemez. Sait Faik, şiirlerinde dış kapıyı da kırmayı başardı. Üzerinde ayrıca durulması gereken bu dil değişmesi sonunda, şiir dış yapıyı da doğrulttu.

Şimdi şiirimiz üç olanağı kullabilecek durumdadır: Uyar ve Berk'deki yapı ile dışa bakan fonetik; Eloğlundaki içe bakan fonetikle, dize gerilimi; A. İlhandaki savrukluk.

Bu düşünce açısında A. İlhanın yenileme görevini tamamladığı kanısındayım. Şiirimizi götürecek olan Eloğlu'dur diye düşünüyorum. Fakat halihazır ortadaki şiir ikinci yeni'dir. Bu yüzden 950 şiiri derken onu amaçlıyorum.

İkinci Yeni'nin büyük eksiği teorisinden kopmuş olmasıdır. Yanılgı bu şiiri ilkelere bağlama uğraşıydı. Bu şiirin ayrı bir teorisi ve ilkesi olamaz. Zira 940 şiirinin ilkeleri üstüne çıkılmış ve o teoriyle sıkı ilişkisi olan bir uygulama göstermiştir. Çıkışını Orhan Veli ve Sait Faik'de bulur. T. Uyar, 940 şiirini iyi bilen işini bilir bir ozan olarak gerekeni yapmıştır. 950 şiiri ancak açıklamakla eleştirilebilir. İlke aramakla değil. 950 şiiriyle arasındaki ayrım sonuçlarda ve ilkeleri anlayış tarzındadır. Bu anlayış ayrımını doğuran da dilin ve yaşama koşullarının baskısıdır. Uyar ve arkadaşlarının düştüğü boşluk bilinçli bir noktadan yola çıkmamaları, fakat bunu söylemeyi kendilerine yedirememeleridir. Bundan da şiirimize bir burjuva ahlâkı gelip oturdu.

Hiçbir dönemde şiirimiz, bu kadar eleştirmeye gereksinme duymadı. Hiçbir dönemde de eleştirmen bunca sorumsuz ve işinden kaçar davranmadı. Eleştirmenlerin yanılgısı, yapılanı kendileri inceleyip anlıyacakları yerde ozanların açıklamalarına takılıp kalmak oldu. Oysa ozan gerekeni söylemekten uzaktı. Yalnız Erdost doğruladığı yenilemeye hız vermek için çırpındı durdu. Aceleci yaradılışı, çok ilginç düşüncelerini sağlam yazılarla ortaya koymasını engelliyordu.

Burjuva ahlâkı dedim. Kaç yıldır ozanlar, yenilemeyi kendilerine mal etmek için bir kulis uğraşında. Yalnız ozanlar değil öykücülerde kendilerinden başkasına dayanamıyorlar. Bir ikisi dışda, sanatları üstüne size doyurucu açıklamada bulunamazlarda.

Bu bozukdüzen 940 kuşağını yadsıma eğiliminin sonucudur. Sanatımızı onlara ve öncekilere borçlu olduğumuzu unutuyoruz. Aşıldılar, amenna. Ama bu çok doğal birşey. Onlar da kendilerinden öncekileri aşmıştı. Bizim kuşağın en büyük yanılgısı, varlığını kendinden öncekilerin yok olmasında görmeleridir. Durmaksızın başka sanatcılara yüklenmektense, yeni düşünüler ortaya koymak çıkar yoldur. Kuşağımızı

kurtaranda, yapıtlarında, geneöncekilerden öğrenip geliştirdikleri işçiliklerini iyi kullanmaları. Ama yapıt dışında konuşmaya gelince küçülüyoruz.

Aşmak ya tepkiyle ya da evrimleştirme ile olur. Tanzimattan 923'e kadar ki uğraşımız evrimleşme üstünedir. Atatürk devrimleri ise tepki üstüne çıkar. Şiirimizde hiçbir zaman tepkili aşamalarımız olmadı. Evrimleşmeyle geliştik.

Kabaca, Orhan Veli şiiri yeniledi deriz. Dranas önümüze çıkar. Cahit Sıtkı, Necip Fâzıl, Nazım Hikmet çıkar. Serbest ölçüyü deneyenler çıkar. Y. Kemal şiiri yeniledi deriz. Ahmed Haşim vardır. Türk şiiri elbirliği ile adım adım gelişmiştir. Ne var ki biri çıkar gelişmeye belirli bir tutarlılık kazandırır. Ama salt ilke koyan değildir. İlkeler, olanaklar, teoriler elele, içeçe karmaşıktır, bağlıdır. Bu yüzden de kimse göze alıp, işe çözümlemeye gidemiyor. Bizde ilke derken «Şiir taşvan değildir» «Maydanoz değildir» «Şiir iğne deliğinden geçen devedir» esprisini aşamıyan sözler sıralanıverir. Oysa, kuramsal lâkırdı havadadır, edimsel işlere bakalım.

Şiirimiz henüz «ecol» ler, akımlar, özgü teoriler çağına ulaşmadı. Hem teknikde «Ecol» gibi şeylerin nasıl varolabileceğini pek anlıyamıyorum. Bizim dilimiz oluşumu yaşadığından zaten olanak sağlamaz bu işe, sanatı belli yönlere iter. Lâkin oluşmuş dillerde böyle eşzamanlı «Ecol» leri pek kaldırmaz sanıyorum. Ancak sorunlarda ayrışmalar olabilir ama şiir sorun değil ki. Açıkçası şu eşzamanlı «Ecol» sözcüğü hoşgörüye, varsayıma dayalı gibi geliyor bana.

Şiir durdu dedim. Daha doğrusu İkinci Yeni durdu. Yeni bir davranış, İkinci Yeniyle şiire başlıyan ozanlara düşüyor ama pek gönüllü gözükmüyorlar. Taze bir kuşağın eli kulağında mı ne? Yeni geleceklere verilecek salık, sağlam bir şiir anlayışını kurmalarıdır. Tek düzelikten kurtulan sanatımız daha fazla başıboşluğa, rastlansallığa bilinçsizliğe göz yummaz sanıyorum.

Philippe SOUPAULT'dan
Çeviren: O.D.

Hemingway'in Portresi

Amerikadan Parise geldiği zaman genç bir adamdı. Chicago Tribune gazetesinin Paris yazı kurulunda çalışıyordu, ama işinden söz açmağı sevmiyordu. Gece ve gündüz ona Montparnasse da rastlanıyordu. Onda en çok dikkat uyandıran taraf gülüşünün kuvveti ve niteliği idi. Ufak tefek şen birisi idi. (Sonradan çok değişti.) Kızdığı zamanlar hariç az konuşan bir insandı. Bu kızgınlık halleri ona sık sık geliyordu.

Paris sokaklarında gezinmeği seviyordu. Parisi birçok parisliden daha iyi biliyordu ve aralarında Bob Mac Orlan, E.E. Cummings, Hart Crane, Malcolm Cowley, Mathieu Josephson, Fitzgerald'ın bulunduğu yitik kuşak diye anılan, her zaman çok sayıda Amerikalı arkadaşlarını da bu dünyanın en büyük labirenti diye anılan Paris içinde gezdiriyordu. James Joyce, Louis Aragon, Marcel Ray, Nancy Cunard gibi Fransız, İngiliz, İrlandalı yazarlarla da karşılaşıyordu. Tablo ve yazar koleksiyonu yapan ve herzaman onun tenbelliğinden yakınan Gertrude Stein'ın evine de düzenli olarak uğruyordu. Bununla beraber «50000» Dolar» adı altında toplanan, hepsi kendi hayatından alınmış hikâyeler yazmağa başladı. Savaş anılarından çok az söz açıyordu. Daha o zaman onları yazmağı düşünüyordu. Paris'te Notre — Dame — des — Champs sokağındaki evinde «Silâhlara Veda»yı yazmağa başladı. Güçlükle yazıyordu. Bazan günlerce, hatta haftalarca kaybolduğu oluyordu. Tedirgin görünüyordu. O-

nu Montparnasse istasyonuna yakın bir mahallede dostlarından kaçarak bir hayalet gibi dolaştığını gördüm. Yalnız yaşıyan Thomas Wolfe, boşyere onun peşinden gidiyordu.

Gerçekte bir çağ vardır ki Ernest Hemingway kendisinden şüphe ediyordu. Bu onun insanca konuştuğu en iyi çağı oldu. Başarılara inanmıyordu ve birdenbire ünlü olmak isteyen vatandaşlarıyla alay ediyordu.

«Genç Hemingway» ın bir portresini çizmenin faydasız olduğunu sanmıyorum. Çünkü o bütün hayatı boyunca Pariste geçirdiği yılları unutamamıştır. Ona ünlü ve zengin olduktan sonra, Küba ve Newyork'ta rastladığım zaman bana hayatının bu devrinden özlem ve acı alayla söz açmıştır. Pişmanlıkları vardı.

Buna eminim. Ama yıllar boyunca değişen bir kişilik yaratmıştı. Bununla beraber, görünüşe rağmen, gençlik arkadaşlarını gördüğü zaman, kendisinin dediği gibi, yeniden Ernest 1922 oluyordu.

Kendisine bir kardeş gibi benzeyen unutamadığı bu genç insan, gerçek Hemingway yerinde duruyordu. Bu, hırslı, yiğit, kızgın, tedirgin ve neşeli, aynı zamanda sıkıntılı bir insandı. Bilinçli, tutkun bir gazeteci idi, sadece görmeği değil, karşı koymayı da biliyordu. Gençliğinden beri dehşet içinde bırakan, korkunç, iğrenç manzaralara tanıklık etmişti. Onları unutamıyordu. Ölüm bunaltısı onu düşündürmekten hiç geri kalmıyordu. Arkadaşlarımızdan biri intihar ettiği zaman birçok gece ve gündüz bu intiharın sebeplerini açıklamağa çalıştığını hatırlıyorum. Acaba babasının birden ölümümü onu bu kadar etkilemişti? Bu mümkündür, fakat ondan hiç söz açmazdı. Ençok konuştuğu konu, genel olarak ölüm konusu, ölüm sorunu idi. Şüphesiz, bu sebepten sanıyorum, boğa güreşlerine o kadar tutkundu.

Birçok savaş yaşadı ve gördü. Onlardan hoşlanmıyordu.

Değişti. Arkadaşlarından daha çabuk yaşlandı. Tehlikeli bir hayat sürüyordu. Başarı kazandığı, çok para kazandığı bir «yıldız» olduğu zaman, elinden geldiği kadar karşı koydu. Müthiş başarısının esiri olmadı. Öyle sanıyorum ki çoğu zaman acı çekiyordu. Havana'da ve New

(Gerisi 12. Sayfada)

Ernest HEMİNGWAY'den Çeviren :
Nermin MENEMENCİOĞLU

Temiz Aydınlık Bir Yer

3 Temmuzda kendine bir kurşun sıkarak ölen zamanımızın en büyük hikâyecisi Hemingway'in bu kısa hikâyesi hayat görüşünü açıkça belirtir. Hikâyenin ünlü «naday pues nada» kısmında Hemingway Hristiyanlığın ana belgesi «gökde olan babamız» duasını taklit eder.

Geç olmuştu, ve ağaç yapraklarının elektrik ışığına karşı yaptıkları gölgede oturan bir ihtiyardan başka kahvede kimse kalmamıştı. Gündüzün sokak tozlu olurdu, ama akşamları çiğ tozları yatıştırırdı, ve ihtiyar geç kalmasını severdi, çünkü sağırdı ve akşam olunca ortalık sessiz olurdu ve o bir fark hissederdi. Kahvedeki iki garson ihtiyarın bir az sarhoş olduğunu biliyorlardı. İyi bir müşteriydi ama, biliyorlardı ki fazla sarhoş olursa parayı ödemeden çekip gidecek, onun için göz nöbetine tutmuşlardı.

«Geçen hafta kendini öldürmek istedi» dedi garsonların biri.

«Neden?»

«Ümitsizlikden.»

«Neden ümitsiz?»

«Hiç.»

«Hiç olduğunu ne biliyorsun?»

«Bol parası var.»

Kahve kapısına yakın, duvara bitişik bir masada beraber oturuyorlar, hafifden rüzgârda sallanan ağaç yapraklarının» gölgesinde oturan ihtiyarın masasından başka bütün masaları boş olduğu taraçaya bakıyorlardı. Bir kızla bir asker sokaktan geçtiler. Sokakdaki ışık askerin yakasındaki pirinçten sayıların üzerinde parıldadı. Kızın başı açıktı, askerin yanı başında çabuk yürüyordu.

«İnzibatlar yakalar» dedi garsonların biri.

«O muradına erdikten sonra yakalasalar da ne olur?»

«Sokaklardan uzaklaşsa bari, İnzibat yakalar. Beş dakika oluyor geçeli.»

Gölgede oturan ihtiyar kadehini tabağına vurdu. Garsonlardan genci yanına gitti.

«Ne istiyorsunuz?»

İhtiyar yüzüne baktı. «Bir konyak daha» dedi.

«Sarhoş olursunuz.» dedi garson. İhtiyar baka durdu. Garson gitti.

«Sabahlıyacak.» dedi meslekdaşına.» Şimdiden uykum geldi. Saat üçten önce yattığım olmuyor. Keşki geçen hafta kendini öldürseydi.»

Garson kahvedeki bardan konyak şişesini, bir de tabak aldı ve dışarı ihtiyarın masasına götürdü. Tabağı masaya yerleştirdi, kadehi doldurdu.

Sağır adama, «Kendini geçen hafta öldürmeliydin» dedi. İhtiyar parmağı ile işaret verdi. «Bir az daha», dedi. Garson konyak, kadehin sapından en üst tabağa akıncaya ka-

dar dökmeye devam etti. «Teşekkür ederim» dedi ihtiyar. Garson şişeyi içeriye götürdü. Yine meslekdaşı ile masaya oturdu.

«Sarhoş oldu bile» dedi.

«Her akşam sarhoş»

«Neden kendini öldürmek istedi?»

«Ne bileyim ben»

«Nasıl yaptı peki? »»

«İpnen astı kendini»

«İpi kim kesti?»

«Yeğeni.»

«Neden kestiler?»

«Günaha girmesin diye»

«Kaç parası var?»

«Bol var.»

«En az seksenlik olacak.»

«Bence de, seklenlik, her hal de»

«Eve gitse. Üçten önce yattığım olmuyor. Ne biçim yatma saati?»

«Burasını seviyor da ondan kalıyor.»

«Yalnız. Ama ben yalnız değilim ki. Beni yatakta bekleyen bir karım var.»

«Onun da bir zamanlar karısı vardı.»

«Ona artık karı marıdan fayda yok.»

«Belli olmaz. Karısı olsaydı belki daha iyi olurdu.»

«Yeğeni bakıyor ona.»

«Biliyorum. İpi o kesti ya»

«Öyle ihtiyar olmak istemezdim. Yaşlı adam pis bir şey»

«Daima değil. Bu ihtiyar temiz. Hiç dökmeden içiyor. Sarhoş olunca bile. Baksana!»

«Bakmak istemiyorum. Benim istediğim, eve gitsin. Çalışanları hiç düşünmüyor.»

İhtiyar bakışını kadehten önce meydana, sonra sargonlara çevirdi.

«Bir konyak daha» dedi, kadehini göstererek. Acelesi olan garson yanına geldi. Aptalların sarhoş veya yabancılarla kullandığı kestirme dil ile, «Bitti» dedi. «Başka yok bu akşam. Şimdi kapat.»

«Bir daha,» dedi ihtiyar.

«Yoo, bitti!» Garson masanın kenarını bir bezle sildi, ve başını salladı.

İhtiyar ayağa kalktı, yavaş yavaş tabakları saydı, cebinden bir deri kese çıkararak içkileri ödedi, bahşiş olarak bir peseta bıraktı.

Garson sokaktan kayboluncaya kadar arkasından baktı - bir az sendeleyerek fakat büyük bir ağırbaşlılıkla yürüyen bir ihtiyar.

Acelesi olmayan garson, «Neden bırakmadın içsin?» diye sordu. Kepenkleri indiriyorlardı. «Saat iki buçuk bile olmamış.»

«Gidip yatmak istiyorum.»

«Bir saatten ne çıkar?»

«Ona çıkmaz, bana çıkar»

«Bir saat bir saattır.»

«Sen de bir ihtiyar gibi konuşuyorsun. Bir şişe alsın, evde içsin.»

«Ayni şey değil.»

«Doğru, değil.» dedi karısı olan garson. Haksızlık yapmak istemiyordu. Sadece acelesi vardı.

«Peki, sen? erken dönmekten korkmuyor musun?»

«Bana hakaret mi ediyorsun, yani?»

«Yok canım, hombre, şaka ediyorum.»

Acele eden garson, metal kepenkleri aşağı indirdikten sonra doğrularak, «Hayır» dedi. «Güvenim var Tam güvenim var.»

«Güvenin var, gençliğin var, bir de işin var» dedi garsonların yaşlısı. «Her şeyin var.»

«Sende olmayan nedir?»

«İşten başka hepsi.»

«Bende ne varsa sende de var.»

«Haydi haydi, saçlamalama, kitle de değilim!»

«Haydi haydi, saçmalama, kitleyelim.»

«Ben kahvede geç kalmak isteyenlerdenim.» dedi yaşlı garson. «Yatmak istemiyenlerden, geceleyin bir ışık isteyenlerden»

«Ben eve gidip yatmak istiyorum.»

«Biz başka başkayız.» dedi yaşlı garson. Sokak kılığına girmişti. «Gençlik ve güven güzel şeyler ya, mesele onlardan ibaret değil Her akşam belki birinin kahveye ihtiyacı olur diye kapatmak istemiyorum»

«Hombre, bütün gece açık olan bodegalar var.»

«Anlamıyorsun. Burası temiz, hoş bir kahve. Bol ışığı var. Aydınlıklı bir yer Yaprakların da gölgesi var şimdi.»

«Haydi iyi geceler» dedi garsonların genci.

Öbürü de «İyi geceler» dedi. Elektrikleri söndürürken kendi kendine konuşmaya devam etti. Tabii aydınlık önemli ama yerin de temiz ve hoş olması lâzım. Müzik istemez. Müzik hiç mi hiç istemez. Bir barın önünde ağırbaşlılıkla ayakta durmak da mümkün değil, oysa bu saatlerde ancak o bulunur. Neden korkuyordu? Korku, kuşku filân da değildi hissettiği. Çok iyi bildiği bir hiçtir. Her şey bir hiçti, insan da hiçti. İşte o kadar, ve lâzım olan aydınlıktı, ve bir az temizlik ve düzen. Kimileri içinde yaşar lar da, farkına bile varmazlar, ama kendi biliyordu ki her şey nada y pues nada y nada y nada pues nada. Nadada olan nadamız, ismin nada olsun, eyaletin nada, azmin nada; nadada olduğu gibi, nadada. Bizim bu nada günlük nadamızı ver, ve bizi nadaya sürükleme, nadadan kurtar; pues nada. Selâm ey hiç dolu hiç, hiç seninle beraberdir. Gülümseyerek üzerinde pırıl pırıl bir kahve makinesi bulunan barın önünde durdu.

«Ne vereyim?» dedi barmen.

«Nada»

Barmen «Otro locos mas.» deyip kafasını çevirdi.

«Bir fincancık.»

Barmen doldurdu.

«Işık güzel, hoş ama bar cilâsız» dedi garson.

Barmen ona bakıp bir şey söylemedi. Artık çene çalmak için geç olmuştu.

«Bir capita daha ister misin?» diye sordu.

Garson, «Sağ ol, istemem,» dedi ve dışarıya çıktı. Barları, bodegaları sevmezdi. Temiz, aydınlık bir kahve başka idi. Şimdi artık hiç düşünmeden odasına dönecekti. Yatağa yatacak, ve nihayet, şafakla beraber uyuyacaktı. Kendi kendine, belki de sadece uykusuzluktur, dedi. Çok kişide olmalı bu.

Sayın Nusret HIZIR gezide olduğundan bu sayımızda yazısını koyamadık. Özür dileriz.

Fikret ÜRGÜP

Kısa Lodos Hikâyeleri -Ya da Joan White-

ir lodos esti ki, bir lodos! Belkemiklerimiz inceldi. Rüzgâr olduk. Yapraklandık. Üzüntülere güldük, katıla katıla.

15 damla Cozamine, kalp ilâcı, durdurmadı çarpıntıyı. Kendini israf uyku vermedi. «Öleceksin» demişti, Usta Yani Sait'e Anadolu Lokantasında. «Ölürüm» demişti Sait tam bu günlerde, Mayıs 1954.

Aşık Veysel çalıyordu. Sen ağlıyordun. Herkes bakıyordu. Herkes yoktu. Bir ruh ve çarpıntı! Deniz kuşları bembeyaz kanad çırpıyorlar. Sen ötedesin. Bir tek göğüs kasını severdin. O da şimdi ağrı oldu, bu dönüşte.

Tuhaf bir hastalık, bu duygu salgını. Baş dönmesi, iç burkulması ve beklenen bir huzur ki yaşamıya doyulmaz.

Durdu saatler! Kesilse lodos, şaşkına dönmesek. Ne tiryakilik!

Kayısı gülleri Çin vazolarında sallanır. Gözlerden döşenmiş yollara düştük. Nabız bozuk. Fotoğraflar çarpık çurpuk. Yaratmak zor. Yaşamayı yarına bırakmıyalım. Günah olur. Yayılmak, yayılmak, genişlemek, yaratmıya güç bırakmıyor. Zaman durmada.

Joan'ı anlatmak istiyorum. Joan'ı anlatmak istiyorum. Jaon Whi te, 24 yaşında, dul, protestan. Dosyasını okşadım. -Daha iyi hissediyormuş, 4 Eylül 1956 da. «Çok daha iyi, konuşmıya başlıyalı, sizinle. En alt basamaktaydım. Korkuyordum. İlâç faydasızdı. Geldiniz öyle. İyi oldu. Tam geldi bana. Upuzun mektuplar yazıyorum. Kısa olamaz.»

Joan'ın parmakları ipince, up uzun, otururken gövdesi yok olur. Yorgun kollarıyla bacakları; bir de masmavi gözleri kalır. Dans okuluna giderken bacağı kırıldı, alçıya kondu. Kocası çifteyle kendini vurdu. Chevrolet'nin içini kan aldı. Joan bisiklete binerdi. Oğlan çocuklarıyla yarış ederdi. Annesi onu, başka türlü olsun isterdi. Joan güzeldi. Herşeyi sever de tad almaz, yarıda bırakırdı.

Teknisiyendi, artistti, piyanistti. Ruhunu çalmışlardı.

— Orda başka lodoslar eserdi. — Çocuğu olunca şaşkına döndü. Aldılar, götürdüler. Unuttu. Kocası, uzun, esmer, erkek güzeli. Hastahane kapısında beynini patlattı. Joan da sar'a vardı. Kendine bakmaz, üstünü pisletirdi. Kundaktan yeni çıkmış bir bebek gibi büzülürdü, koskoca, up uzun vücudu, yanına gidince siz. Derdi ki, «Annem bana hislerimi saklamayı öğretti.»

Onun için öyle olmuştu, güzeller güzeli manken. -Lodos hikâyeleri- Joan'ın dosyasını okşuyorum. Beraber geçen satleri. Kendi kendine kapanmış. Kendini şişeye koymuştu kapatmış 18 yıl. Açınca şişeyi, artık o değilmiş.

«Bilmiyorum, herkes beni nasıl görüyor. Rahat ol, uslu ol, diyolar, nedense. Gösteriş yapma, diyorlar. Gösteriş, saklanmaktır. Korkup saklanmak. Arkada kalmak. Erkek kardeşlerim dâhi. Onlar gibi olamadım. Yandım.»

Joan büzülür içerisine. Uzun parmaklar arkasında masmavi gözleri kalır. -Başka bir lodos eser.- Kulağına sesler gelir. «Evetciğim, elbetciğim, cânım, evlâdım» diye. -Bu rüzgâr estikçe- Eevt Joan, elbette Joan. Ne güzelsin de. Seni bıraktım. Toni'ye ki o senden daha şaşkın. Üstelik doktor. İnsan olmak da istiyor.

Ölecek diye evlendi kocasıyla. Üç oğlan miraz kaldı. Bir de işlemez teneke madeni. Gözleri çok güzeldi, derin, Atlantik suları kadar, şimdi bulunduğu Cornwall'de. Ne kadar gemiler karaya oturdu son yıllarda? Şimdi işte, iri bir sivrisinek duvara yapışmış geceyi bekliyor. Şimdi sessiz. «Anam, diyor hep birşey olayım isterdi, ağabeylerim gibi. Korkardım. Ağlamak da yoktu. Her gece iki kaşık müshil içirirdi annem.»

Joan'ı anlatmak istiyorum. Hikâye olsun istiyorum. Sahici olmasını istiyorum, bu lodoslar.

Sınıfın ortasında ayağa kalkamıyordu Joan. Elleri, kolları yabancı. Toni, masaya çantasını koyuyor, benden sonra Joan'la konuşurken. Arada bir perde. Ben nerdeyim? Bir tek sigarayı zorla veren Toni. Ben açken karşımda ördek yiyen Hermophrodite. Vay lodos! Kriz geçiriyor Joan, verilmeyince.

«Olur mu? Yapılır mı? Diye konuşuyoruz bizler, sonradan.» Toni, ben yahudi Azorin, psikanalist. Versene Toni. Karıştıralım. Lodos da bulansında hikâye çeşnisi gelsin.

Duygusuzluğun ülkeleri nerede? «Lisedeyken bir hocam vardı. Onun yüzünden, kalkıpta konuştum sınıfta. Sevdi beni. Boyumdan utanıyordum. Baleye çıkacakken ayağım kırıldı.»

Joan'a daldım. Dansedemiyordu Joan oğlanlarla. Up uzundu. Korkuyordu. «— Çok güzeldim. Heykel gibi.» Genç kalmıştı, yaşamamıştı Joan.

Esmer, uzun kocası beynini patlattı. Yavrusunu alıp götürdüler. Kıvrıldı yattı. Yatağı sidik kokardı sabahları. Yanına gidince.

«— Sakattım, dedi, dosyasında.»

Hepsi seninle ilgili, sevgilim. Joan, Toni ve ötekiler. Ve benim dönüşüm. Ama, kötülük gelmesin sana istiyorum. Basbayağı yaşamayı öğrenelim. Eğer olursa.

Joan'ın dosyasını okşuyorum. Ölmemiştir. Yaşamadı ki.

Uykusuzluk içkisini içiyorum şimdi boğazda. Aynı vaziyette, çömelmiş döşeğime. Satır satır seninle beraberim. Korkuyu unutmak isiyorum. Satır satır yaşaması zor ve güzel.

«İhtiyarlamıya niyetim yok, dedi Joan. Olduğum gibi kalayım.»

Değişmesindi sıska bedeni, uzun sazlar gibi bembeyaz parmakları.

Ve öyle duruyorlar. Yaşamadı ki. Yine lodos! Lodosun kısa hikâyeleri. Nerdende çıktı şimdi Joan dosyasından? Beraber getirmişim, sevgili Joan'ı. Beyaz sıska, up uzun ve dul. Bırakmıya gönlüm razı olmamış. Lodos dalgalarına dönüyorum. Sait Fa_ ik'in Dülger balıklarına ki tanışırız.

Fıkralar :

İLHAN BERK ÜZERİNE

İlhan Berk'in Londraya gitmesi meselesi Ankaralı sanatçılar için, günün konusu oldu. Çünkü, İlhan Berk görülmemiş taşkınlıklar yapıyor, sevincinden uçuyordu. Sonunda, kocasının kaprislerine gösterdiği dayanıklıkla ün salan Edibe Birsen bile sabrını yitirdi. Berk'in hareketinden sonra, pasaport, vize v.s. işlerde ona yardım etmiş olan Özdemir Nutku'ya koştu, dert yanıp, yardım istedi.

— Kuzum Özdemir, dedi. Sen bana bir İngilizce mektup yazıver. Şu İngilizlere «Bu adamı geri döndermeyin» diye bir haber edelim, belki işe yarar.

Özdemir Nutku biraz düşündü, sonra içinde tiyatro, tiyatro tarihi, sahne düzeni, oyun, oyuncu lâfları geçmeyen bir konuşmayla şöyle dedi:

— Biraz geç kaldık. Bu iş İngilizler İlhanı görmeden önce olsaydı belki, ama İlhanı gördükten sonra olacak işlerden değil.

KOMİKLİK.

İlhan Tarus, sert bir tartışma sırasında Nezihe Meriç'e şöyle dedi:

— Ben bir, şu son romanımla bile on tane Nezihe Meriç çıkarırım cebimden.

Nezihe Meriç İlhan Tarus'u şöyle yukardan aşağı bir gözden geçirdi sonra duygulu bir sesle kafasını sallayarak.

— Böyle alçak gönüllülük görülmemiştir, dedi. Doğrusu çok az söylediniz.

Beni bekliyenlere. Şaşmadan, alışarak bu lodos yellerine. Aynalardaki yüzüm olmasa- Yavaşlıyalım, uyku saatlerinde. Ve huzur. Onu, yakalıyalım. Olmaz mı? Sevdiklerim.

«— Ana olarak kendime güvenmedim, diyor Joan. Şaşırdım. Herkes başka birşey söylüyordu. Doktorlar da başka.»

Nasıl olduğunu anlamadan ana olmuştu. Joan. «Sinir hastalığı vardı bende, diyor Joan, herhalde. Aldılar beni götürdüler. Sar'a ile yaşamayı öğrettiler. 10 sene oldu galiba. Ava gidiyordum. Kar fırtınası. Bacaklarım tutuldu. Yıkıldım. 1953 de evlenmem lâzım geldi. Nöbetler duraklamıştı. Evlendim. Gene teftişler, geceleri. Kocam da çekti o yüzden. Alıştık. Yaşıyorduk. Doğumdan sonra kötüleştim. Durmadan nöbet geliyordu. Biliyordum da önliyemiyordum. (Joan'ın nöbetleri sar'a değildi.)

Of yahu! Nereden takıldım Joan White şimdi; bu güzel gece sabahı karşılarken. Lodos'un hikâyeleri kısa olacak sanmıştım. Halbuki! Kısa olur mu geçen zamanlar dosyada?

Çok güzeldi Joan; ama pisti, dışardan.

(Sen sen olmasan ve ben bilmesem, burada Joan'ın ne dediğini yazardım. Ama, madem ki seninle konuşuyorum, dosyada kalsın. Atlıyalım.)

«Neşesiz bir çocuktum, dedi sonra Joan. Babam ölünce anladım. Beş yaşında. Ona benziyordum. Öğrenmek istiyorudm. Soruyordum. Annem söylemiyordu.»

Çok ama çok güzeldi Joan White. Gençti yaşamamıştı. Duldu. Bâkireydi. Vay lodos vay! Nerelere götürüyorsun ıslak buluları.

Islak ama, değer koklamıya. Öyle değil mi sevgilim? Nasıl da döndüm İstanbul'a Joan'la ve Ben'le? Olduğum gibi.. Ben de pisim dışardan. Babamı da hatırlıyorum. İşte, o zaman ip koptu. Hatırlamaz mıyım? Arkasında yatardım ve koklardım onu.

Vay lodos vay, bu sabahı sırtında getiren. Beni böyle gerilere döndüren. Amma, değer yaşamış olmaya bu rüzgârda. Yağmur getirir, hepimiz boşalırız, rahatlarız. (Sait Faik o gece» oh, ne iyi, ağla! Demişti. Ağlıyamıyordu kendisini. Bakmıştılar, ama yoktular, ordakiler.)

Yapıcı değildir boşalmak. Sait Faik ağlıyamazdı. Sen çok güzelsin profilden. Stop. Bir az daha Joan White'in dosyasını okşayacağım. Ne demiş?

«Neşesiz bir çocukmuşum. Evet, babam öldükten sonra farkına vardım. Ne biçim bir adam olduğunu söylemediler. Ne olduğumu bilmiyordum kedimin. Piç gibi kalmıştım. Uzak akrabalar ona benzediğimi söylüyorlardı. Annem, akşamları iki kaşık müshil veriyordu. Duygularıma kapılmamayı öğretiyordu. Ağabeylerim vardı daha önce. İkisi de dâhi. Ben de yazı yazmak istiyordum. Sizinle konuşalı beri uzun mektuplar yazıyorum. Kısa olamıyor. Annem olsa burada, bırakmazdı. Yarısını keserdi. Annemi anlamadım. Ne hisseder, ne hissetmez, bilmiyorum. Çok zeki bir kadın muhakkak. Bankalarda kredisi var. Sayarlar. Kendisini bildim bileli ailenin başı odur. Sevmiyorum kadınlığı aileyi de.»

— Öyle mi Joan, annen?

— Nerden bileyim?

— Korkuyor musun?

— Bilmem, söylemem.

(İşte yine lodos!)

Joan büzüldükce büzülüyor yatağında. Up uzun bedeni küçücük oluyor yorgan altında. Ben de döşeğin üstüne tünemiş uyku bekliyorum. Sen yanımdasın. Güzelsin, ruhlusun. Ama faydası dokunmuyor. Sahiden burada olsan uyurdum şafak sökerken göğsünde.

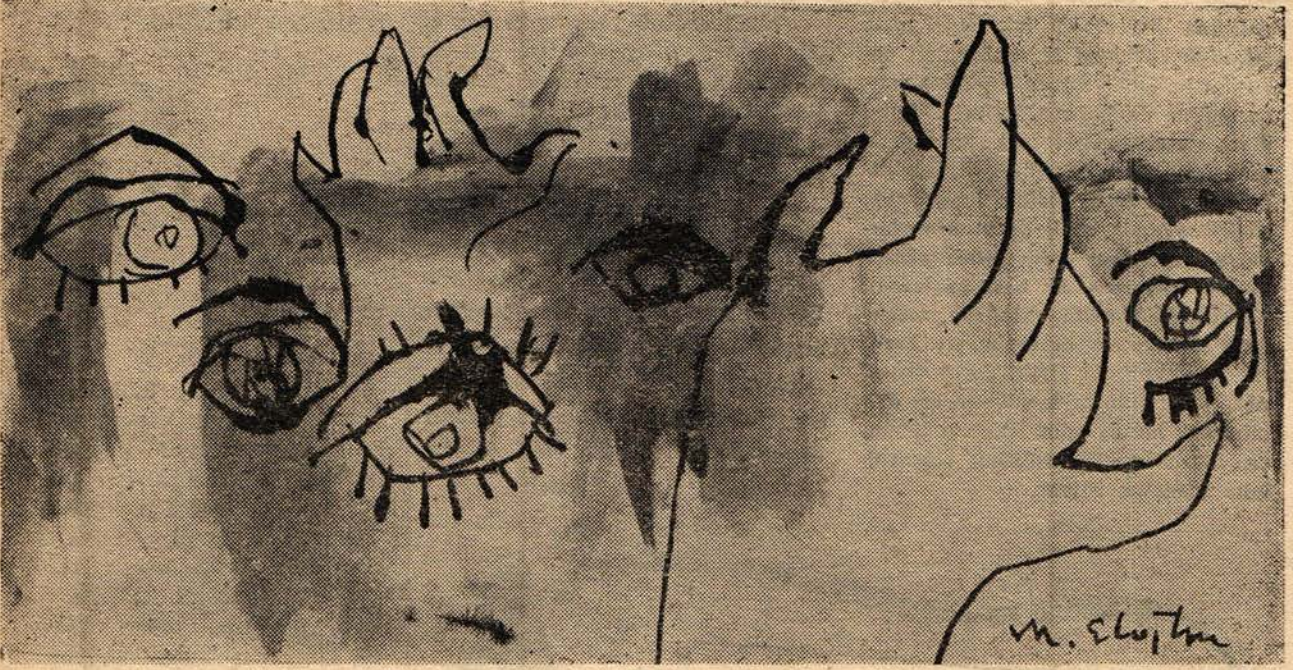
Joan yatağında zıplar. Kolları bacakları çekilirdi. Uyku ilâçları fayda etmezdi. İsterdi ki biri orada olsun ve okşasın.

Lodos ki ne lodos!

Hemingway'ın Portresi

(9. cu Sayfadan)

York'ta gördüğüm zamanlar, kendisini çok sevdiği rom yardımıyla özgür kılıyor ve kendisine büyük adam gibi davranmağa yeltenenleri cehennemin dibine gönderiyordu. Nobel armağanını kazandığı zaman, parasını almak için Stocholm'e gitmemeğe karar verdi. Tumturaklı bir yazar olmak istemiyordu. «Öğleden sonra Ölüm» adlı kitabında «Ciddî yazarla tumturaklı yazarı birbirine karıştırmamak gerekir» diye yazar. **«Ciddî yazar bir atmaca veya bir**

Desen : Metin ELOĞLU

telve

Çıbanlarda, kurdeşenlerde güleçtim de, şu karakabarcıkta ağlağım ha? mücverin dibi sarmasın aman.
Evet, o kuzgunlar, börtüböcek benim gençliğim; başka sabun yok muydu, bu köpürmüyor.
Yitik aşnaların işi ne o dudak izinde? Olur, güze doğru bir entari yaparız beyaz.
Şu arapsaçı tümsek mi özlem gideren? Kaçtır söyledim, bu vazoda sarı sarı değil katırtırnakları.
Demek önü denizceymiş, yunuslar yüze vursa da göğerse tavan; Selâmi satmış evi, gitmiş askere,
O kumru gagacığındaki muştuları bilirim ben; sen sen ol ben deme pek, hiç deme!
Öten, eşinen tavuskuşları mı? Tamam işte! Şu şişeleri, gazeteleri yarın satalım, emi güzelim?
Bu haziran buralıyız telvede; sen yine hazırla benim bavulu, bohçanı da dür; şu kibriti uzatsana.
Ömrümde tatmadım ıstakoz, başka bir güzelleme olacak o; **kirliler** geldi mi Sultanahmet'ten?
Kavruk nohut tortusunda o melek düzen, o tiril tiril pantalon, o zindandelen İstanbul; süt kabardı mı ne?
Fındık kabuğu isinde mi denizaşırılar, dümbüllü engebeler? tıkandı bu huni!
Kişiye böyle fıslanmaz yarını. Hüseyin'i kışa doğur, fal bahara dedi diye...

Metin ELOĞLU

---

aladoğan olabilir, ama tumturaklı yazar ancak pis bir baykuştur.»

Dünyanın bütün ülkelerinde onun eserleri ve kişiliği üzerinde yazılar yazıldı, fakat onun değerli alay duygusu üzerinde kimsenin durmadığını görüyorum. Hayatında ve günlük davranışları sırasında merhametsiz bir şekilde kendisiyle alay eder ve açığa çıkmasından, büyütmekten korkmaksızın kendi zayıflıklarına gülerdi. Bu alayların, gazetelere ve dergilere yazdığı sayısız makalelerin toplanmamasına esef duyulur bu bakımdan. İç savaş sırasında İspanyadan döndüğü zaman yerinde duramaz bir haldeydi. En iyi arkadaşları da dahil kimseyi görmek istemiyordu. «Çanlar Kimin İçin Çalıyor» u yazmağı tercih etti. Bazan yorgun ve cesareti kırılmış olunca (daha önce güç yazdığını söyledim.) patlıyordu (bu kendi deyimidir) ve bu-

naltıdan kurtulmak için İspanya'da gördüğü herhangi bir gaddarlığı anlatıyordu. Daha sonra «Öğleden sonra Ölüm» de boğa güreşlerine karşı ölüm derecesindeki tutkusunu açıkladı. **«Ölüm ve hayatın görülebildiği tek yer, zorlu ölümü duyuyorum, şimdi savaşlar bitti, savaş arenalarda, ve İspanyaya gidip onları görmeği çok istiyorum. En basit şeylerden başlıyarak kendime yazarlık mesleğini seçtim, ve herşeyin en basiti ve en temelinde olanı, zorlu ölümdür...»** Bu satırlar kendi «zorlu» ölümünden birkaç gün sonra okununca, insan başka türlüsünü seçmediğine inanmak istiyor.

Nasıl öldüğü konusunda boşuna sorular ortaya koymak istemiyoruz. Madem ki ölüm ortadadır. Önemli olan, Hemingway'ın anısında bir örneğin bulunmasıdır. Bir makale için de Hemingway büyüklüğünde bir insanın taslağını çizmek mümkün değildir. Sadece hatırlıyalım ki korkuyordu, yaşlanmaktan korkuyordu. Yaşlılık son görüşmemizde bana dediği gibi, onu korkutuyordu. Son kitaplarından biri olan «İhtiyar Balıkçı» onun yaşlılık korkusunu yansıtır. Biriktirdiği bu yaşlılık oldu. Anılarımızda genç olarak kalmalı.

Sami N. ÖZERDİM

KİTAP ONBİR

Ankara Radyosu Kitap-Saati programı 1942 yılında Millî Kütüphane Müdürü - o zamanlar, Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürü idi - Adnan Ötüken tarafından kurulmuştu. 1950 yılının sonlarında B. Ötüken programın yönetimini bana bıraktı. Önce, onun hazırladığı metinleri okudum. Sonra artık ben hazırladım. Amerika'da bulunduğum 1955-1956 yılları içinde Kitap Saati'ni arkadaşım Muharrem D. Mercanlıgil hazırladı. Dönüşte yine ben devam ettim.

Kitap saati, 19 Haziran 1961 akşamı yaptığım konuşma ile sona erdi. Yeni, programlar hazırlandığında, Kitap Saati'nin on beş günde bir yapılacağını öğrendim; Söz ve Temsil Yayınları Şefliğine bir mektup yazarak, on beş günde bir yapılacak programın sakıncaları üzerinde durdum ve Kitap Saati'nin artık başkasına devredilmesinin uygun olduğunu belirttim. Meğer; Radyo Müdürlüğü de Kitap Saati'nin Radyo'nun içinde hazırlanmasını düşünmüş .Birkaç gün sonra aldığım resmî mektupta bu karar bildiriliyordu. Radyo yöneticilerinin ne düşündüğünü bilmiyorum. Müdür bana telefonda: «Kalblerimiz karşılıklı imiş!» diyerek işi tatlıya bağladı.

Şimdi; on bir yıllık kitap tanıtıcılığımdan bazı anıları anlatacağım:

On bir yıl, Kitap Saati benim için gerçek bir «dert» olmuştur. Bu bir tiryakilikti; her tiryaki gibi, düzenim bozuldukça sinirlenmiş üzülmüşümdür. Programlar değiştikçe Kitap Saati'nin günleri saatleri de değişmiştir. Oysa bu bir eğlence programı olmadığı için kararlı kalması gerekirdi. Bir süre

SAATİNDE YIL

on beş günde bir yapılması uygun görülmüş, üstelik pazar günleri saat 17.30 a alınmıştı. Yazın o saatlerde futbol maçları yayınlandığından pazar günleri, Kitap Saatini kurtarmak için sağa sola başvurmam gerekirdi. Sonra, yeniden haftada bir gün yapılmasını sağladık. Daha iyi bir saate alınmasını kabul ettirdik. Ancak, süresi on beş dakikadan on dakikaya indirildi. Konuşma süresi on beş dakika olduğu zamanlar, kitaplardan daha uzun söz açabiliyor, parçalar okuyabiliyordum. Hattâ bir zaman, kitapları duyurulan ozanları da Radyo'ya getirip kendi sesleriyle şiir okutmak olanağı da bulunmuştu. Ölen yazarların eserlerini saymak, belli günlerde özel bibliyografyalar düzenlemek; kütüphane hareketleri-ne, kütüphanelerde açılan sergilere yer vermek gibi çeşitliliğe de girebilmiştik.

D.P. nin son yıllarında Kitap Saati'ni yönetmek bir işkence halini almıştı. Kaç gece; söylevlerin, Vatan Cephesi listelerinin uzayıp gitmesi yüzünden Radyo'dan geriye eli boş döndüğümü, sonra bu saatleri gündüzün ölü saatlerinde gidermeğe çalıştığımı hatırlarım.

Son yıl içinde ise Kitap Saati, haftanın konserinden sonraya alınmıştı. Müzik parçalarının dakikaları iyi hesaplanmadığından olacak, on dakikalık program, altı-yedi dakikaya inerdi. Bana da, elimdeki metni son hızla okumak düşerdi. Her Pazartesi saat 21.30 dan sonra, bu altı-yedi dakikayı kurtarabilmek için yola düşmem gerekirdi. Radyo'nun havasız stüdyosundan ter içinde serin havaya çıkar, eve bitkin bir halde dönerdim. Ertesi sabah, yığılmış kitapları o kısa dakikalara sığdırmak için yeni bir çaba başlardı.

On bir yıl boyunca çeşitli kararlar alındı, sonra silindi. Bir zaman, konuşmaları Devlet Tiyatrosu artistleri okuyacak dediler. Bir zaman — Irak ihtilâlinden sonra — göğsümüze resimli kartlarımızı takmadan içeri giremez olmuştuk. 27 Mayıs'tan sonra bir süre Kitap Saati'ni spikerler okudu. Hattâ o günlerin havası içinde, hazırlıyanların adları da duyurulmadı.

Ya sansür!. D.P. günlerinde politik hava, Radyo'yu kararsızlık içinde bocalatıyordu. Hikmet Bayur'un Türk İnkılâbı Tarihi ciltleri çıktıkça o sırada hangi partide ise ona göre işlem yapılırdı. Bir öğretmen yıllığının bir kıyısında -bir torba pirincin içindeki tek buğday tanesi gibi- Türkiye Cumhurbaşkanları arasında İnönü'nün adı geçtiği için yıllığı sildiklerini hatırlarım. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay, Hüseyin Cahit Yalçın gibi adlar ise yasak listesindeydi. Radyo kitap Saati'nde hiçbir şekilde «komünist» lâfı geçemezdi. Komünizm aleyhindeki bir kitabı da okutmıyacaklarını bildiğim için -sahibi benden kuşkulanmasın diye- kendisinin yanında Radyo'ya telefon ederek sormuş, ret cevabı almıştım. Bir zaman dergileri de yasak etmişlerdi. Nedeni şu idi: «Adı Kitap Saati, dergi saati değil ki!» Asıl nedeni de kulağıma fısıldamışlardı: «Kitapların ne olduğu belli .Ama, dergilerin içinde ne var, bilinmez.» (★)

Kitap Saati'nin 27 Mayıs'tan sonraki ilk konuşmasına, elimde bir iki haftadır bekliyen bir kitapla başladığımı o günlerin bahtiyarlığı içinde hatırlıyorum: J. B. Bury'nin «Fikir ve Söz Hürriyeti». Ancak, 27 Mayıs'tan sonra Kitap Saati'ndeki hür havanın da bir defa bozulduğunu kaydetmeden geçemiyeceğim. Bir ad, bir kitap üzerinde durulmuştu. Sahibinden kuşkulanılıyordu. O sıralarda metni spikerler okuduğu ve o metni dinliyemediğim için, kurtuluş destanı olarak yazılmış olan kitabın Radyo Kitap Saatinde okunup okunmadığını tesbit edemedim. Bu da ülkemizin koşulları ile ilgili bir tutum gereği idi. İstiyenin istediğine «sol» (daha Türkçesi: «Komünist») demekte özgür olduğu bir ülkede her şey olur.

Kitap Saati'ni yönettiğim sürece okuyucuların mektupla istediklerine de daima karşılık verdim; bundan büyük bir tad duydum.Son günlerde, bir yargıçtan çok sitemli bir mektup almıştım. Kitabını Radyo'da tanıtmadığım, tanıtmamakta «özel bir itina» gösterdiğim için bana darıldığını bildiriyordu. Buna çok üzüldüm. Kendisine uzun bir mektup yazarak, Kitap Saati'nin nasıl hazırlandığını anlattım. Gerçekten; Kitap Saati'ni -hele Millî Kütüphane'den ayrıldıktan sonra- adıma gönderilen kitaplarla dolduruyordum. Sekiz-on dakikaya her hafta alabildiği kadar çok kitap sığdırmaya çalışırdım. Bazı kitapların eli me geçmediğini öğrendiğim zaman sahiplerine mektup yazarak durumu bildiriyordum. En korktuğum şey, kitap yazanın, ya da basanın haftalarca bekleyip de üzülmesi idi. Yargıcın sitemini anlamazlıktan gelemedim. Millî Kütüphane'ye telefon ederek kitabını buldurdum; bibliyografik künyesini aldım. 26 Haziran konuşmama koydum; ama, o konuşma okunmadı. Ne var ki, bu kitap Cumhuriyet'teki Yayın Haberleri sütunumda duyuruldu. Şimdi yargıca, bana göndermediği kitabından bir tanesinin Ankara Radyosu Radyo Kitaplığı'na göndermesini salık vereceğim. Gerçi ben son notlarımı -belki yararlanırlar diye- Radyo'ya verdim; ama ne yapacaklarını bilemem.

Kitap Saati'ni Adnan Ötüken'den aldığım gibi yürüttüğümü de kaydedeyim. Kitap tanıtmada onun tut tuğu yolda bir değişiklik yapmadım. Zaten son yıllarda program on dakikaya indirildiği için Kitap Saati bir liste okuma durumuna düşmüştü.

27 Mayıs'tan sonra toplanan Radyo Danışma Kurulu'nun isteği üzerine bir rapor hazırlıyarak Radyo Kitap Saati'nin sanki bir küçük tüzüğünü meydana getirmiştim. Bu saatin Millî Kütüphane'ce yönetilmesinin de bir gelenek olarak yerleşmesini belirtmiştim. Danışma Kurulu isteği olarak da. her kitaptan on satırdan fazla söz açılmaması böylece on dakika içinde olabildiği kadar çok kitap tanıtılması da bana bildirilmişti. T ü z ü ğ e buna benzer bir madde eklemek de gerekmişti. Millî Kütüphane'den ayrıldıktan sonra, Radyo'dan bana te-

lefon ederek bir süre daha devam etmemi istediler.

On bir yıl boyunca Radyo'da okuduğum Kitap Saati metinleri, yazanların ve basanların mektupları, hat tâ kartları ile birlikte sekiz-on dosya halinde elimdedir. Bu dosyalara resmî yazışmaları, sözü geçen raporu da koydum. Bu dosyaları Millî Kütüphane'de bırakacaktım. Millî Kütüphane'dekiler şimdi benim her işime kuşku ile baktıkları için dosyaları teslim edemedim. Ama bir gün bunları Bibliyografya Enstitüsü'ne vereceğim. Ne yazık ki Adnan Ötüken kendi metinlerini saklamamıştır. Yoksa 1942 den bu yana bir dizi dosya Millî Kütüphane'nin bir çalışması olarak saklanabilseydi ne iyi olurdu. Çünkü ben bu işi hâlâ Millî Kütüphane'ye bağlı bir çalışma sayıyorum.

Çok önemli bir nokta daha var. Aslında önemli değil ya; bizim ülkede her şeyin hesabı sorulur:

Bilindiği gibi; dünyanın her yerinde tanıtılacak kitabın tanıtıcıya armağan edilmesi usuldendir. Kitap tanıtmalarımı yalnız Radyo'da bırakmamış, başta Cumhuriyet gazetesi olduğu halde birçok dergi ve gazetelere vaymışımdır. Bu nedenle kitaplar adıma, çoğu imzalı olarak gelirdi. Radyo'ya gelen ise bir iki broşürle birkaç teknik dergiden ibaretti.

Dar evlerde kitap biriktirmek kolay değildir. Hele Millî Kütüphane gibi bir hazinenin içinde çalıştığım yıllarda, hep o çatının altında öleceğimi düşünerek kitap toplamaya o kadar düşkün değildim. Adnan Ötüken de aynı yolu seçmişti. Kitaplarını büyük ölçüde Millî Kütüphane'ye verirdi. Almanya'ya gittikten sonra, hemen her şeyini Kütüphane'ye bıraktı. Ben de öyle yaptım. Hattâ imzalı kitapların bir bölüğünü de -ithaf sayfalarının mikrofilmini aldırdıktan sonra- bağışlıyordum. Sonra Millî Kütüphane'deki mükerrerlerin çoğaldığını görerek, ana okuluna başladığım Lülebürgaz'daki Sokullu Mehmet Paşa Kütüphanesi'ne de göndermeğe başladım. Bu iki kütüphane başta olmak üzere; kurum, okul, köy kitaplıkları, hattâ benden mektupla kitap istiyen öğrenciler, durmadan kitap dağıttığım yerler, kimseler olmuştur. Dosyalarımda listeleri saklıyorum; elbette, adı geçen kütüphanelerin dosyaları da bunu isbat eder. Radyodan ayrılırken bir miktar kitap ve dergiyi de oraya verdim. Radyo'da bir kitaplık kurulacağını söylediler. Gerçekleşirse bu kitaplığı da besliyeceğim. Ankara Radyosu'ndan verilen kitapları zaman zaman geri götürmüşsem de almamışlardı. Radyo'ya imzalanmış kitaplar bile benim elimle başka kütüphanelere gönderilmiştir. Bir söz daha: Yıllardır kitaplarla düşüp kalkan bir kimse olarak, özel kitaplıkların sahiplerinin ölümünden sonra darmadağın olduğunu görmüş, üzülmüşümdür. Bu bakımdan mütevazi kitaplığımı da çocuklarıma bile bırakmıyarak vakfedeceğim. Çocuklar merak ederlerse kendileri yeniden kitaplık kursunlar.

Kitap tanıtma hizmetine devam edeceğim.

(★) Radyo'nun olanaklarını dikkate alarak önceden benim de sansür yapmak zorunda kaldığım olmuştur. Kitap tanıtırken taraf tutmadığımı, fikirlerine katılmadığım kimselerin kitaplarını da tanıttığımı belirteyim. Ayrıca; eserlerinde henüz sanat ve bilim değeri belirmemiş heveslileri Radyo başında üzüntülü bekletmeye gönlüm razı olmamış, kitaplarını duyurmuşumdur.

(Geçen Sayımızdan)

NEHİR KENARINDA

Yazan : Richart WRIGHT
Çeviren : Alâeddin BİLGİ
Resimleyen: Fikret OTYAM

Mann baltayı a r a d ı, aldı beline soktu. Kâğıt parçasını cebine yerleştirdi. Halatı tutarak aşağı indi. Suratını damlalar dövüyordu. Bir an durdu motoru görmiye çalıştı.

«Haydi gel!»

Kanapeye yığıldı, tekne sallandı. Derin bir nefes verdi. Saatlerdir her yanını saran gerilim biraz gevşer gibi oldu. Motor hareket etti.

Kâğıdı Brinkley'e uzattı, «Birisi yardım istiyormuş.» dedi.

«Feneri tutta bakalım okuyabilecek miyim?»

Mann feneri tuttu.

«Mikes Caddesi, Postane... Bayan Heartfield...»

Mann ağzı açık, Brinkley'e baka kaldı. Fener elinden düştü. Parmakları açıldı, rüzgâr kâğıdı aldı götürdü.

«Heartfield mi?»

«Gitmiye çalışırız, bakalım» dedi Brinkley.

Motor yavaşladı, döndü. Mann projektörün yağmura çizdiği patikaya baktı. Heartfield...

«Hey Dikkat.»

Mann bir yumruğu önlemek ister gibi ellerini öne uzattı. Brinkley dümeni kırdı, gazı kesti. Akıntı tekneyi geri sürükledi. Projektör bir düz-

lem üzerinde sarı bir daire çizdi. Bir evin duvarı meydana çıktı. Ev caddenin ortasında yuvarlanıp gidiyordu. Motor çalıştı, döndüler, geldikleri yöne suyun akışına gitmiye başladılar. Ev ardlarından ağır ağır dev gibi geliyordu. Bir telgraf direğinin yanında durdular. Mann ayağa kalktı, kablolara tutunarak tekneyi olduğu yerde tuttu. Akıntı dört bir yanından hışırdıyor, önüne kattığı şeyleri gürültüyle sürüp götürüyordu. Bir ara ışık evi bütünüyle aydınlattı; canlı gibiydi, derin bir iniltiyle kıvranıyordu. Kapılar, pencereler, balkonlar bir aydınlanıyor, bir karanlıklara gömülüyordu. Devrile devrile yanlarından geçti gitti. Brinkley motoru çevirdi, yeniden akıntının gözüne gitmiye başladılar. Bu sefer caddenin tam ortasından gitmiye dikkat ediyorlardı. Bir şey çarptı. Baktılar, bir sandalye döne döne uzaklaştı gitti. Bir ağaç kollarını uzatmış, yatıyordu. Etrafını dolandılar. Gürültüler geldi, ama nereden geldiğini kestiremediler. Meydanlığa çıkınca yavaşladılar. Yağmur hafiflemişti, etrafı daha iyi görebiliyorlardı.

«Varabilecek miyiz dersin?» diye sordu Brinkley.

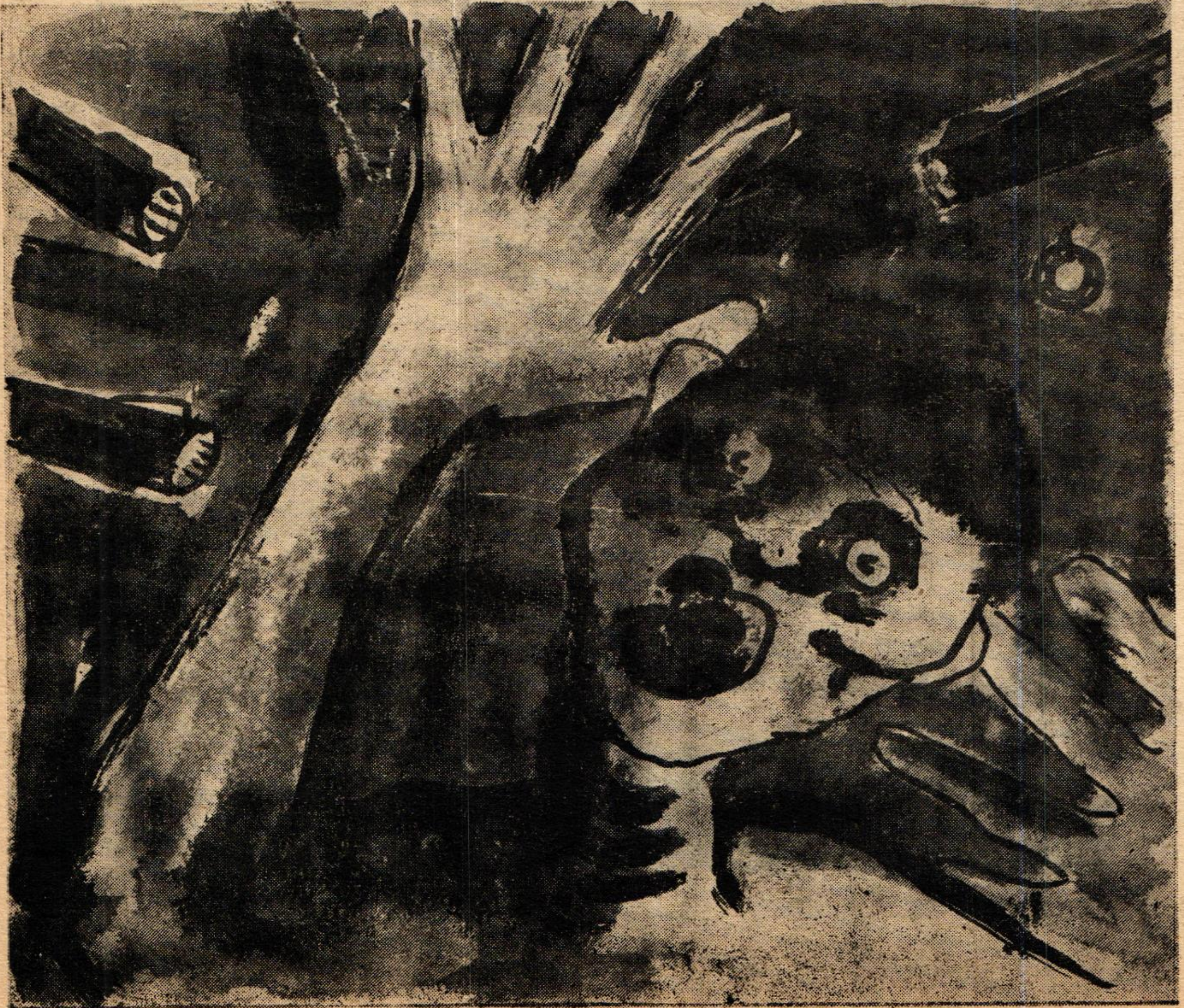
«Bilmem ki!» dedi Mann.

Bir köşeyi saptılar, Pikes Caddesine yöneldiler. Gene Heartfield geldi aklına. Pencerenin aydınlığındaki kızıl saçlı kadın... Haykırmalar duydu. «Bizim kayık Henry! Bizim kayığımız!» Mann'a rüyadaymış gibi geliyordu. «Acaba yanındakine anlatsam mış?» Tekne karanlıkta durmadan yol alıyordu. «Kadını tepelere götürdükmü yakalandım demektir.» İlerde bir sandığın dalıp çıktığını gördü. «Belki de beni iyice görmemiştir?» Hiç belli olmaz. Pencerenin altındayken fener epeyce üzerinde durmuştu. Üstelik adını da biliyorlardı. İki kere söylemişti. Brinkley'e anlatmalıydı. O da siyah, ben de. Önce beni düşünür herhalde... Brinkleyi'n yüzüne bakmak istedi. Çocuk öne eğilmiş, var dikkatiyle zift rengi suyun yüzüne bakıyordu. Ona mutlaka anlatmalıyım. Motor sallandı, birşeyin etrafını dolaştılar. Ya benim hayatım ya onların ki. Mann yutkundu. Artık anlatsa da bir şeye yaramazdı. İş işten geçmişti. Şimdi söylese bile Brinkley dönmezdi. Çok uzaklaşmışlardı. Beyaz çocuğun bağırmasıyla gözleri kocaman kocaman açıldı. Cıvık karanlığa gözlerini dikti. «Ah alçak zenci! Pis!» Olmaz, olmaz hemen Brinkley'e anlatmalıyım. Öne eğildi, koluna dokundu. Motor yüzen birşeye çarptı, sallandı. Mann bekledi. Kaskatıydı. Tekne tekrar kara suları yardı. Olmuyordu. İç çekti ve o küçük kâğıt parçasını fırlatıp atmadığına bin pişman oldu.

«Yerini biliyor musun?» diye Brinkley sordu.

«Aşağı yukarı.»

Mann isteksiz isteksiz evlere baktı. Tek katlı evlerin yalnız çatıları görünüyordu. Aralarında büyük boş

luklar vardı. Bazılarını sular alıp götürmüştü. İki katlı evlerin çoğu duruyordu. Görüvermekten ödü kopduğu halde boynunu uzatmış Heratfield'lerin evini arıyordu.

«Buralarda bir yerde olacak,» dedi Brinkley.

Motoru yan çevirdi, ışık evlerin yüzlerinde dolaştı. Mann içinden, geri dönelim, tepelere gidelim diye bağırmak geldiği halde boyna evi arıyordu. Teknenin yanına tutunmuş bir o yana bir bu yana bakıyordu. Aydınlık penceredeki kadının hayali gözünün önünden hiç ayrılmıyordu. Nereye baksa oydu.

«İşte burası!» diye bağırdı Brinkley.

Mann önce inanmadı. Ev karanlıktı. Oysa iki dörtköşe sarı ışık, iki aydınlık pencere arıyordu. Karşısındaki kapkaranlık bir evdi. Belki de içerde kimse yoktu. İçinde sımsıcak bir umut kımıldadı; inşalah gitmişlerdir! Gitinler! Onu görmesinler de nereye olursa olsun gitsinler; İnşallah o beyaz vücutları şu kara sulara gömülmüştür çoktan!

Eve iyice yanaştılar. Mann fısıldadı: «Belki içerde değillerdir.»

«Bağıralım bakalım.»

Brinkley ellerini ağzına koydu bağırdı: «Bayan Heratfield!»

Mann tekrar fıldadı. «Yoklar galiba.»

«Bak birisi var gördün mü?»

Pencere açılıyordu. Brinkley projektörü tuttu. Kırmızı bir baş aydınlandı. Mann ağzı açık baktı kaldı. Bir yana yığıldı. Bayan Heartfiel'in, «Hery! Henry!» diye bağırmasını bekledi.

Brinkley yeniden bağırdı, «Bayan Heartfield!»

Kadın: «Bizi kurtarabilecek misin? Kurtulacak mıyız?» diye sordu.

«Bekleyin geliyoruz...»

Sağır edici bir gürültü sesi bastırdı. Ağaçları kökünden söken kasırga gibi uzun, uğultulu bir sesti bu. Kabaran sular tekneyi geri itti. Mann kadının çığlıklarını duydu. Şimdi ev görünmüyordu. Projektör, kaynaşan siyah bir su uzantısı çizmişti. Brinkley motoru işletti tekneyi çevirdi, ışık tekrar pencerede oynamıya başladı. Pencere boştu. Bir haykırış daha duyuldu ama bu sefer-ki boğuktu.

«Su götürüyor.» dedi Brinkley.

Motor tekrar akıntının ortasına doğru yöneldi. Ev caddeden aşağı sürükleniyordu. Karanlık bir boşlukta asılmış kalmış gibi Mann'ın nefesi kesildi. Ev caddenin ortasına geldi, şiddetle ekseni etrafında döndü. Suyun uğultusu, ağaçarın çatırtısı arasında gitgide uzaklaşıyordu. Sendeledi, sarsıldı ve bir daha dönerek gitti iki küçük evin arasına sıkıştı. Mann motorun sesini duydu, yavaş yavaş eve yaklaşıyorlardı.

«Acaba hâlâ kurtarabilir miyiz?» diye Brinkley sordu.

Mann karşılık vermedi. Eve iyice yaklaşmışlardı. Çatlaklardan giren su büyük bir hışırtı yapıyordu. Dış duvarlar birbirlerine kavuşur gibi olmuşlardı. Brinkley motoru tam pencerenin altına yanaştırdı, sarkan bir tahtaya tutundu. Mann taş gibi oturuyordu. Hayalinde Payan Heartfield'i gördü. Boğazına birşeyler takıldı. Kızıl saçlar, beyaz yüz bir an gözünün önüne geldi. O anda Brinkley'in sesi duyuldu:

«Ben motoru tutayım sen pencereden gir!»

Sanki kendi değildi ve, başkasını seyrediyordu. Ayağa kalktığını gördü eleri pervazlara doğru uzandı.

«Girebilecek misin? Feneri al!»

Mann feneri cebine soktu, tekrar uzandı. Ulaşamadı. Motorun kıyısında parmaklarının ucuna bastı. Su sesi kulaklarında uğulduyordu. Dizleri titredi. İyice uzandı.

«Nasıl girebilecek misin?»

«Hayır...»

Gözleri pencerede bir an durdu. Belinden baltayı aldı. Pervaza saplandı. Asıldı, yokladı. Çekecekti. Kendini yukarı çekti. Yavaşça içeri sarktı, ayakları tabana değdi. Karanlık uğulduyordu, bir an durdu. Bütün vücudunda birşeyler dolaştı. Buz gibiydi, ıslak tüylerin dokunması gibi. Feneri çıkardı ,etrafda gezdirdi. Bayan Heartfield diye bağırmak istedi bağıramadı. Işık, kırık bir sandalye, kıvrılmış bir halı, karmakarışık olmuş elbiseler, parçalanmış bir dolap devrilmiş bir karyola üzerinde dolaştı... Sonra kırmızı saçlar ve beyaz bir yüz... Bayan Heartfield bir duvara yaslanmış oturuyordu. Kolları çocuklarının boynundaydı. Gözleri kapalıydı. Küçük kız başını kucağına gömmüştü. Oğlan yanında oturuyordu. Gözleri ışıktan kamaştı.

«Annemi kurtar.» diye inledi.

Ses Mann'a çuvaldız gibi battı. Kaskatı kesildi. «Pis zenci! Piç!» diye bağıran aynı sesti. Kayıkta, akıntıya karşı kürek çekerken duyduğu aynı vahşi korku heryanını sardı. Hemen çıkmak, Brinkley'e kimseyi bulamadığını söylemek istedi. Üçü de kara suların dibini boylasındı!

«Annemi kurtar! Annemi kurtar!»

Mann çocuğun parmaklarının oynadığını farketti. Bir kibrit parladı. Çocuğun gözleri kocaman oldu. Çenesi aşağı, yukarı oynadı. Alev söndü.

«Bu o zenci! Bu o zenci!» diye haykırdı.

Mann, baltanın sapını avucunda sıktı. Gözleri çocukta yavaş yavaş yaklaştı. Balta sağ elinde kaskatıydı. Başının içinde kurşun gibi bir şey adeta beynine gelmiş dayanmıştı. Bunun ne olduğunu beyaz çocuğu gördüğü ve, «Bu o zenci!» diye bağırdığını duyduğu anda anlayıvermişti. Evet şimdi, şu elindeki batayı bir salladı mı artık onu ele veremezlerdi. Selin kara suları hepsini ebediyen örterdi. Brinkley'e kimseyi bulamadım, derdi. Beyazlar da bir şey öğrenemezlerdi... Kararsız, dondu kaldı. Evet şimdi baltayı savurdu ve yakalanmazdı. Silâhı da vardı. Brinkley farkederse silahı onun da ensesine dayardı. Motorda kendini Brinkley'le gördü, tabancayı boşaltmıştı, tek başına çekip gidiyordu... Kasları gevşedi. Balta başının üzerindeydi. O anda yer çekiminden kurtulmuş gibi hızla yukarıya doğru yükseldiğini hissetti. Simsiyah boşluğa yüzükoyun kapaklandı. Korkunç bir gürültü kulaklarını sağır etti. Gövdesi top gibi yuvarlandı. Bir an fenerin ışığını gördü; pervane gibi dönüyordu. Yere kapanmış, hareketiz kaldı. Döndü, dizleri üzerinde doğruldu. Şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Feneri yerden aldı, parmakları uyuşmuştu. Bir ses boyna kulağına fısıhyordu; KAÇ BURADAN! BURADAN KAÇ! Eğik bir yerde durduğunu farketti. Kalktı, duvara tutundu. Akan suyun sesini işitti. Işığı etrafda gezdirdi. Bayan Heratfield taban ile duvar arasındaki V de yüzykoyun yatıyordu' Çocuk karanlıkta inliye inliye sürünüyordu.: «Anne! Anne!» Mann baltayı gördü ama bir an önce neredeyse kullanmak üzere olduğunu unutmuş gibiydi. Ne olduklarını şimdi anlıyordu. Ev yan yatmıştı. Bir an önceki hali gözünün önüne geldi; einde balta, Bayan Heartfield ile çocukların tepesine dikilmişti ...

«Ne oldu bulamadın mı? Ha? Ses versene!»

Mann irkildi, titriyerek başını çevirdi. Seslenen Brinkley'di. Bütün vücudu buz gibi ürperdi. Işığı pencereye çevirdi. Siyah bir yüz ve yüzün ötesinde bir ışık yolunun kara sulara doğru yandığını gördü. Hayır. Hayır. Artık öldüremezdi. Birisi bakarken ne yapabilirdi? Bir an öyle kaldı, ardından derinden bir iç çekti. Son nefesini veriyor, dünyadan ayrılıyor gibiydi.

Brinkley pencerenin kenarına asıl boyna bağırıyordu.

«Hadi getir! Motor pencerenin altında !Buraya getir, dışarı birlikte çıkarırız!»

Uykuda yürüyormuş gibi, Mann çocuğa gitti, kolundan yakaladı. Çocuk silkindi, bağırdı.

«Bırak beni pis zenci!»

Mann başında dikildi, omuzları düşmüştü. Dudakları kımıldadı:

«Motora götüreceğim.»

Çocuk dikkatle baktı, anlamıştı.

«Annemi de al...»

Mann küçük bir çocuk gibi itaat etti. Bayan Heratfield'i pencereye sürükledi. Beyaz elerin yardım ettiğini farketti.

«Kardeşimi de getir!»

Küçük kızı da getirdi. Önce onları çıkarttı, sonra da kendi çıktı.

Eski yerine, Brinkley'in yanına oturdu. Bayan Heartfield ile çocuklar arkadaydı. Küçük kız uykulu uykulu ağlıyordu. Mann eve baktı, git

gide suya yanlıyordu. Biraz önce çıktıkları pencereye neredeyse suya gömülecekti. Motor çalıştı. Gürültüsü, uzaktan, derinlerden, taa geçmiş zamanlar ötesinden geliyormuş gibiydi. Şimdi şu su üzerinde kayan aynı tekne değildi, içindeki de o değil bir başkasıydı. Projektörün karanlıklara saplandığını görüyor, teknenin suyu yardığını duyuyordu ama bütün bunlar onun dışında oluyor, gözünün önünden sessiz gölgeler, hasta rüyalar gibi geçip gidiyordu.

«Zor kurtuldun,» dedi Brinkley.

Brinkley'e yanında birisinin bulunmasına pek şaşmış gibi baktı.

«Ev yan yatınca, tamam, gitti, dedim.»

Motor açıklığa çıkmıştı. Yağmur dinmişti.

«Gün ağarıyor,» dedi Brinkley.

Karanlık hafif bir pusa dönüyordu.

«Anne? Anne...»

Bayan Heratfield'in, «Sus!» dediği duyuldu.

Mann hemen arkasında olduklarını biliyordu. Bunu bütün vücudunda duyuyordu. Hele başındaki o buz gibi soğuk ve sert baskı... Öylesine ağırdı ki, düğümlenmiş tek bir gerçekten başka herşeyi silip atmıştı: İşte şimdi ellerindeyim.

Yeşil yamaçlar bulanık şafakla geriniyorardı. Motor ilerledikte iç içe geçmiş çadırlar beliriyordu. Dumanların sürüklendiği, askerlerin gidip geldikleri farkediliyordu. Perişan vücudundan tek bir dua yükseldi: Tanrım beni kurtar! Kurtar beni Tanrım!

VI

Ortalık iyice aydınlanmıştı. Motor durdu, kıyıya yanaştı. Sarsıntı ve gürültünün kesildiği şu anda bütün sinirlerinin yay gibi gerildiğini hissetti.

«İşte geldik,» dedi Brinkey.

Askerlerin yamaçtan aşağı koştuklarını gördü. Korkusu arttı. Ardında oturanların gözlerini esnesinde hisetti. Orada oturan beyaz oğlanın kendisinden nasıl nefret ettiğini biliyordu. Babasını öldürmüştü. «Pis zenci! Seni piç!» diye bağırmıya hazırlanıyordu herhalde. Askerler yaklaştı. Mann teknenin kenarına sarıldı. Brinkley dışarı çıkıyordu.

«Hadi sen de gel,» dedi.

Mann kalktı, sallanıyordu. Yakalandım diye geçirdi içinden. Kuru toprakta daha ilk adımda sendeledi. Bir adım attı. Yüzüne bir ağaç çarptı. Etrafına bakındı. İçinde bulunduğu gerçek dışı duygudan kurtulmıya çalıştı. Bayan Heratfield ağlıyordu.

Askerlerden biri: «Şu battaniyeyi alın Bayan Heartfield,» dedi.

Mann yürüdü, yanlarından geçti. Her an, kendisini durduracak o tek kelimeyi bekliyordu. Manzara önünde adeta kaderini belli eden bir katılıkta uzanıyordu. Cam üzerine çizilmiş, hemen kırılıverecek bir resim gibiydi. Kör bir inançla yürüyordu. Düzlüğe geldi, yorgun bakışlı beyazların arasından geçti. Etrafına bakmak istedi ama başını döndüremedi. Mengeneye sıkışmış ya da yürüdükçe onunla birlikte hareket eden daracık bir kara tabuta kapatılmış gibiydi. Herhalde şu anda çocuk askerlere anlatıyordur. Çadırlara gelince sevindi, kolayca görünmezdi.

«Hey! Dur bakıyım orada!»

Ağır ağır döndü. Elinde silâh beyaz bir asker geliyordu. Tanrım! Olan oldu...

«Haydi bakalım çıkar şunları!»

«Efendim?»

«Çıkar bakalım şunları, dedim.»

«Anlıyamadım, efendim.»

«Ulan, çıkar şu çizmelerle yağmurluğu lânet!»

«Peki eefndim.»

Yağmurluğu çıkardı. Titriyordu. Ayak değiştirerek çizmeleri de çıkardı.

«Şu çadıra at bakalım!»

«Başüstüne efendim.»

Yürüdü. Askerin gözleri üzerindeydi. İlerde çayırlı bir meydanda siyah insanlar vardı. Kendi halkı, Adımlarını hızlandırdı. Belki Bob'u bulabilirim, ya da Elder Murray'ı. Tanrım acaba Peewee ile Büyükanne ne oldu? Lulu'yu düşündü, gözleri doldu. Bir mutbak çadırının etrafında toplanan siyah insan kalabalığının arasına girdi. Biraz ferahladı. Siyah yüzlere umutla baktı. Çocuk olup biteni anlatmadan buradan kaçmalıydı. Sahildeki beyaz motorları aklından geçirdi. Bunlardan birini ele geçirebilseydi!..

«Kahve ister misin?»

Elinde teneke bir maşrapayla kısa boylu siyah bir kadın önünde duruyordu. Kahvenin kokusu burnuna gel di.

«Kahve içtiniz mi? Zaten içecek başka şey de yok ki!»

«İçmedim.»

«Alın öyleyse.»

Uzatılan fincanı aldı. Gözleri kıvrılan buğuya daldı. Kadın döndü.

«Acaba Bob Cobb adında birisini gördünüz mü?»

«Allah biliyor ya bayım, burada kim var kim yok, hiçbirimizin haberi yok. Şurada Kızıl Haç istasyonuna sorsanız. Herkes orada kayıtlı.»

Olamazdı, Kızıl Haç'a gidemezdi. Hemen yakalanırdı. Kahveyi yudumlıyarak bir kaç adım attı. Şapkasının siperliği altından beyaz yüzlere bakıyordu. Bir kaç saattir olup bitenler rüya idi. Korkacak ne vardı? Bu düşünceyle ferahladı. Allahım, nasıl yornugum! Kahveyi bitirdi, çadırların üzerinden baktı. Sıcaklık midesine yayılıyordu. Etrafına tekrar baktı. Hiç beyaz yoktu. Siyahlar ağızlarındakini sakin sakin çiğniyerek konuşuyorladı. Yardım istesem acaba... Mutbak çadırına gitti, fincanı uzattı. Demin ki siyah kadın gözleri korkuyla açılmış, arkasında bir noktaya bakıyordu. Hafifçe haykırdı. O anda hırsla arkasından çekildi. Yere düşen teneke maşrapanın tıngırtısını duydu. Başı çamura gömüldü.

«Bu zenci mi?»

«Evet o! O zenci!»

Boylu boyunca çamura uzanmıştı. Tepesinde dört beyaz askerin yüzünü gördü. Namlular göğsüne yönelmişti. Beyaz çocuğun eli yüzüne dikilmişti.

«Babamı öldüren bu zenciydi işte!»

Kollarından çekip ayağa kaldırdılar. İki büklümdü. Kollarıyla başını korur gibiydi.

«Kaldır kollarını zenci!»

Doğruldu.

«Yürü!»

Elleri yukarda, ağır ağır yürüdü. Önünde iki asker yol açıyordu. Bel kemiğinde sert dürtme duydu.

«Yürü zenci, bırak numarayı!»

Çadırların arasından geçtiler. Gözleri önündeydi. Postalların çamurda çıkardıkları sesler duyuluyordu. Çocuk yetişmek için koşuyordu. Geçtiği siyah yüzler bulanıyor biri ötekine karışıyordu. Hararetli konuşmalar fısıltılar duyuyordu. Biran, beyazların alıp götürdükleri şu zavallı zenciye korkuyla bakan anlamı belirsiz siyah yüzlerin arasında gördü kendini. Niye yardım etmiyorlardı? Yardım etmiyeceklerini, edemiye-

ceklerini pekâlâ biliyordu. Eskiden o da başka siyahların ölüme götürüldüklerine seyirci kalmamış mıydı? Namluların soğuk dürtüsüyle, siyah yüzlerin arasından sıyrıldı, askerlerin arasındaki yerine döndü. Beyaz çadırları siyahlardan ayıran çayırlığı geçti. Şimdi yalnız beyaz yüzler vardı. Güçlükle nefes alıyordu.

«Bak kekliği avlamışlar!»

«Gelin, gelin zenci yakalanmış!»

Askerlerin arasında itilip kakılıyor, sendeliyordu. Her adımda tabanca kalçasına değiyordu. Aklından düğüm düğüm birşeyler geçti. Düğümler öylesine iç içeydi ki ne olduğunu zor bulup çıkarıyordu: Öldürecekler beni... Beni öldürecekler...

«Şu tarafa!»

Döndü. Arkasında sesler yükseldi. Kalabalık artmıştı. Bayan Heratfield'i, kızıl saçlarını gördü. Önünde durdurdular. Yere baktı.

«Bu zenci mi Bayan Heartfield?»

«Evet o.»

Etrafında ak yüzler çoğaldı. Kalabalık dalgalandı. Bağrışıyorlardı. Hareket edemez olmuştu.

«Ne yapmış?»

«Birşeyler yapmış ama...»

Askerlerin çıkıştığını duydu.

«Geri çekilin! Açılın bakalım!»

İyice sıklaşmışlardı. Askerler ta yanıbaşında, bağıran yüzlerle arasın da sıkışmışlardı. Askerlerden birine tutundu. Kalabalığın ortasında sürüklendiler. Kulağının dibinde haykırıyorlardı.

«Linç edelim!»

«Kara piiç gebertelim!»

Askerler zorladılar.

«Açılın! Olmaz öyle şey!»

«Bırakın bize!»

Öfkeli suratlardan yapılma sıkı bir çember içinde ayakları yerden kesildi. Ağzına bir yumruk indi. Çember biraz gevşedi, eleri üzerine yere yıkıldı. Kasığında uyuşuk bir acı duydu; tekmeliyorlardı. Gözlerinin arasında, inip kalkan bir yığın ayak ve bacak gördü.

«Öldürün köpeği!»

«Açılın! Açılın, yoksa ateş edeceğiz!»

Açıldılar. Ağzından kan sızıyordu.

«General, çadırına istiyor.»

Kaldırdılar, bir çadıra sürüklediler. İki asker kollarından tutuyorlardı. Masanın ardında kızıl bir yüz ışıldıyordu. Bayan Heartfield, oğlu ve kızı da varlardı. Dışarıda bir gürültü koptu.

«Şunları uzaklaştırın!»

«Başüstüne.»

Sesler kesildi. Bayılır gibi oldu, yuvarlanmamak için dizlerini tuttu. Askerler sarstılar. Ellerinden aşağı sıcak sıcak kan akdığını duyuyordu.

«Dilini mi yuttun be kara piş? Ha, dilini mi yuttun?»

«Buyrun efendim.»

«Adın ne?»

«Mann, efendim.»

«Suçu ne bu zencinin?»

«Yağma ve adam öldürme generalim.»

«Kimi öldürmüş?»

«Posta Müdürü Heartfield'i»

«Heartfield'i mi?»

«Evet generalim.»

O anda çocuk, «Kayığımızı çaldı, babamı da öldürdü!» diye bağırdı.

«İtiraf ediyor musun zenci?»

«... Komutanım önce o ateş etti. Önce o...»

«Kayığımızı çalmıştı!» diye tekrar bağırdı çocuk. «Kayığımızı çalmıştı, babam geri isteyince de öldürdü onu!»

«Bu adam olduğundan emin misin?»

«Evet generalim! Adı Mann, hem penceremizin altında da gördüm.!»

«Ne zaman gördün?»

«Dün gece postanede.»

«Başka gören?»

«Ben de gördüm.» dedi Bayan Heartfield.

«Komutanım ben çalmadım. Yemin ederim ben çalmadım.»

«Sen çaldın! Kayığımızı çaldın, babamı öldürdün! Bizi selin ortasında bıraktın...»

Çocuk Mann'ın üzerin yürüdü. Askerler tuttu.

«Ralph buraya gel,» dedi Bayan Heratfield.

«Sakin ol evlat» dedi bir asker, «sen işi bize bırak.»

General sordu: «Kayık sendemiydi, zenci?»

«Bendeydi efendim, fakat.»

«Nereden aldın?»

Karşılık vermedi.

«Peki kayığı ne yaptın?»

«Hastanede aldılar. Ama ben çalmamıştım...»

General emretti: «Albay Davis'i çağırın!»

«Başüstüne.»

«Zenci bu yaptıkların ne demek biliyor musun?»

Mann ağzını açtı ama sesi çıkmadı.

«Hayatına malolacağını biliyor musun?»

«Ben öldürmek istememiştim. Karımı hastaneye götürüyordum.»

«Silahı ne yaptın?»

Karşılık vermedi. Hemen silahı çekip rastgele ateş etmek, böylece öldürülmek için vahşi bir istek duydu. Daha elini kımıldatmıya kalmadan bir ses duyuldu.

«Arayın şunu!»

Tabancayı buldular masanın üzerine koydular. Heyecanlı bir fısıltı yükseldi. Beyaz eller tabancayı açtı, dört mermi döküldü masaya.

Çocuk: «Babama iki el ateş etmişti! İki el!» diye bağırdı.

«Sizi rahatsız etti mi Bayan Heartfield?»

«Hayır o türlü değil.»

«Kızınızı?»

«Hayır efendim, yalnız dün gece tekrar geldi, bizi evden çıkardı. Ralaph elinde balta vardı, diyor...»

«Bu ne zaman oldu.»

«Sabaha karşı.»

«Niye gittin oraya zendi?»

Karşılık vermedi.

«O zaman size sataştı mı, Bayan Heartfield?»

Oğlan: «Bizi öldürecekti.» dedi. «Baltayı kaldırdığı anda ev selden devrildi...»

Gene fısıltılar oldu.

«Albay Davis geldi generalim.»

«Bu zenciyi tanıyor musun albayım?»

Mann'ın başı yerdeydi, askerler den biri tuttu kaldırdı.

«Hastanedeydi.»

«Ne yapıyordu?»

«Çatıda, boşaltmaya bize yardım etti.»

«Kayığı var mıydı?»

«Evet, ama biz aldık, onu da sete gönderdik. Şu makbuzu imzalamıştı.»

«Kayık nasıldı?»

«Beyazdı.»

«Bizim beyaz kayığımız!» dedi çocuk.

Mann'ın hastanede imzaladığı kağıt gözünün önüne uzatıldı.

«Bunu imzaladın mı zenci?»

Yutkundu karşılık vermedi. Bir kağıt üzerinde bir kalem hışırdadı.

«Çıkarın dışarı!»

«Beyaz efendiler merhamet edin! Ben öldürmek istemedim! Vallahi istemedim! Bana ateş etti! Karımı hastaneye götürüyordum...»

«Çıkarın şunu!»

Ağlıyarak yere yığıldı.

«Öldürmek istemedim! Öldürmek...»

«Ne zaman generalim?»

«Hemen şimdi. Sıra kimin?»

Çadırdan sürükliyerek çıkardılar Çamura yuvarlandı. Bir asker tekme attı.

«Kalk da yürü zenci, daha ölmedin.»

İki büklüm olmuş bastığı yeri görmeden yürüyor. Ağzından kan sızıyor kolları sallanıyordu. Dört askerin arasındaydı. Gözleri yaşla doldu. Sağda, yamacın eteğinde gök yüzüne doğru uzanan kahve rengi çalkanan bir deniz vardı. Orada balık gibi oynıyan sıçrayan beyaz kayıklar, hür kayıtlar! Kayıklar orada dururken onu öldüreceklerdi! Güneş parlıyor, gözüne sarı ışınlar doluyordu. Önünde ardında ikişer asker vardı. Arada sıkışmıştı. Güneş altın sarısı pulları gözüne dolduruyordu. Beni öldürecekler! Beni... Dizleri çözüldü, yüz üstü yuvarlandı. Bir an nefes alamadı. Sonra boğuluyormuşcasına hıçkırdı.

«Tanrım beni öldürmelerine izin verme! Siyahları öldürmelerini dur dur artık!»

«Kalk da yürü zenci!»

«Ben öldürmek istemedim! Vallahi ben...»

Çekip kaldırladılar. Tekrar boş bir çuval gibi çamurlara yığıldı.

«Yahu bu kara piçle başımız belâda.»

«Sırtlamamız gerekecek galiba.»

«Taşırsam namussuzum.»

İçlerinden biri sağ kolunu yakaladı, sırtının ortasına doğru kıvırdı.

«Merhamet! Merhamet!»

«Şimdi yürü bakalım namussuz zenci!»

Kolunun acısıyla doğruldu. Ağaçların arasından yukarıya doğru çıkıyorlardı. Göz yaşlarının ardından asker çadırlarını gördü. Tanrım sen acı! Oraya vardımı ölecekti. Orada, hemen herşey sona erecekti!» Yüce tanrım!

«Sigaran var mı Charley?»

«Var.»

Güneş ışınlarının sarı pulları arasında minicik bir alev parladı. Bir kibrit tüterek gözünün önünden uçtu, ıslak çayırların arasına düştü. Deminki korku soğuk bir uyuşukluğa dönmüştü. Şimdi! Şu ağaçların arasında! İşte şu ağaçların arasında! Tanrım beni öldürecekler! Niye beklemeli? Hemen ölüvermeli! Onlara kalmadan ölmeli! Kendim öleceğim! Ağaçların arasından hemen sağa saptı. Suya doğru koşmıya başladı. Bir silah sesi duydu. **(Gerisi 30. Sayfada)**

dost'tan mektup

Gözden kaçmadıysa, yazdığımız mektuplarda şimdiye değin, hiçbir okuyucumuza, filâncanın falancanın etkisinde kalmışsınız demedik. Şiirleri değerlendirirken etki, en son aklımıza gelen, hatta hiç aklımıza gelmeyen bir ögeydi. Oysa bize gelen şiirler içinde, açık kapalı, birçok etkiler taşıyanları eksik değildi.

Öykünme ile ayırd edildiği, edilebildiği zaman etkilenme, bir kişilik işidir. Bir çeşit yüreklilikti belki. Bir başka kişiliğe açılma, bir bakıma onu tamamlamadır.

Büyük ozanların çoğu etkilenmelerden çıkıp gel mişlerdir. Etkilenmeye açık sağlam bir kişilik, yeni bir gelişme demektir. Etkilenmenin bir başka anlamı, belki de, beğenilen ama eksik bulunan bir güzelliği, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir biçimi geliştirmek, tamamlamak olabilir. Yahya Kemal ilk çırpınışlarında biraz Hérédia biraz Moréas suyundadır. Sonra kendisi bütün bir hececiler kuşağını etkisi altında tuttu, büyüttü. Onun etkisini gene kişiliği olanlar kendilerine göre yorumlayabildiler. Yahya Kemalden sonra bir döneme kadar şiirimiz etkilenme gücünden yoksun, kişiliksiz, silik ozanların doldurduğu bir boşluktur.

Bir batılı ozan, «ozan, ilkin, güneşin batışından değil, güneşin batışını anlatan bir şiirden duygulanan kişidir.» diyor.

Bu sözden çıkarılabilecek başka bir sonuç, ozanın başvuracağı, yararlanacağı tek gereçin şiir olduğudur.

Başta da dediğimiz gibi, etkilenme ile öykünmeyi ayırmalıyız birbirinden. Etkilenme bir çeşit yorumlamadır. Okuduğumuz, dinlediğimiz, gördüğümüz bir şeyin, usumuzda içimizde, tanımlayamadığımız, adlandıramadığımız bir şeyleri uyandırması, açıklamasıdır. Bir büyüklüğün, bir güzelliğin, bir biçimin, başka bir güzelliği, başka bir biçimi düşündürmesi, hatırlatmasıdır.

Kaba ama çok yeterli bir örnek olduğu için aşağıya aldığımız bir okuyucumuzun bize gönderdiği ve çok yayılmış bir halk şiirini hatırlatan şu parça, etkilenme değil düpedüz, biraz uygunsuz ve çirkin öykünmedir.

Söylediğin doğrumu hancıya?
Bende bir resmi var yarısı yırtık demişsin
Elbette, gurbet gezende resim vardır
Bakarız sevdiğimizin resmine yavaş yavaş.

Orhan Veli şiirinin bahtsızlığı da biraz budur. Biraz bu yüzden çabuk eskimiştir. Kişiliksiz öykünmeler yıpratmıştır onu, bir türlü yorumlanamamış, ama buna karşılık durmadan öykünülmüştür. Daha garibi, Orhan Veli şiiri asıl etkisini, olumlu etkisini şiirde değil, hikâyede sürdürmüştür. Orhan Veli'yi ondan sonra gelen ozanlar değil, hikâyeciler geliştirmiştir daha çok.

Bir ozanın sesini, uyumunu bulmak, almak etkilenmek demek değildir. Onun sesinden başka bir ses çıkarmaktır. Onun düşüncesini, sesini, uyumunu arttırmaktır, ona birşey katmaktır belki. Katherine Mansfield'in Çehof'un hikâyelerine kattığı gibi. Yoksa öbürü, biraz yetenekli bir kişinin oyun olsun diye yapacağı birşeydir. Örneğin, Fazıl Ahmet Aykaç'ın yaptıkları.

Üstünde ah ne çiçek var, ne de yeşil bir yaprak
Ağu almış içersine ulu ağaç kütüğün!
Nece kişi ister şimdi başcağızın okutmak
Ey milletim! Yok mu senin bir pabucu büyüğün?

Bu, güldürü ögeleri dışında, şaşmaz bir Mehmet Emin sesidir.

Büyük ozanlara, büyük şiirlere açılmaktan korkmayalım. Bir Eliot, bir Perse biçimi karanlık elegeçmezlikleriyle dursun kafamızda, ama onu kendi kişiliğimizle dolduralım. Yahut bir Dranas duygululuğunu kendi biçimlerimize uygulayalım.

Bir tek korkulusu var etkilenmenin. Bütün ozanları eskiten, bitiren, küçülten: Kendi kendinin etkisinde kalmak...

İ. H. TİMUR : Şiiriniz bize ne zaman geldi, bilmiyoruz? «Bedava oyuncaklar satıyoruz». Şiirimizde yokluğu uzun zamandır duyulan bir sokak, bir dünya tadı var onda. Bir parça hikâyeli yalnız. Umutla başka şiirlerinizi bekleyeceğiz.

ŞENGÖL : Şiirde dilin, yaşayan dilin önemi büyük biliyorsunuz. Ayrıca ozanın, dilini arıtmak, temizlemek yüceltmek gibi büyük bir görevi de var. Vaz geçemiyeceği bir görev. Böyle olduğu halde biz, - şiirin yapısı gerektiriyorsa- dil yanlışları üzerinde pek fazlaca durmuyoruz. Ama sizin gönderdiklerinizde bazı sözler var ki, ne şiirin, ne dilin yapısına uyuyor artık. «Memlekete ait, yarına ait.» diyorsunuz. Bir tek sözcük bile şiiri eskitmeye yetiveriyor. Bunun dışında, birtakım duygulanmalarınız var. Bereketli olabilir. Arıtmaya bakın bunları. Şiir çoktanberi ağlamak değil. Karşı koymak, başkaldırmak. Duygularınızı ayağa kaldırmağa, onların nedenlerini bulmağa çalışın. Eğilmeyin, karşı durun. Musset öleli kimbilir kaç yıl oldu değil mi?

Y. ÜNER : Size biraz geç cevap verdik. İstemezdik, bağışlayın. Bize ilettiğiniz imkânsızlıklarınızı anlamamazlıktan gelmeyi yeğleyeceğiz. Ülkemizdeki bütün yazarlar sizin imkânsızlıklarınızla büyümüşlerdir, yalnız değilsiniz. Bunu aklınızdan çıkarmayın. En iyisi imkânları hazır bulmak değil, yaratmaktır. Bize yazdığınız konuda size kendinizden başka kimse yardım edemez. Yahut böyle düşünmek, bizce insan haysiyetine daha uygun geliyor. Size birşey söyleyelim mi, sizin çalışmakta, yazmakta olduğunuzu düşünmek bizim de hoşumuza gidiyor, avutuyor sanki bizi.

Yazdıklarınıza umutla bakıyoruz. «Sümbülsü ev isterlerine» adlı yazınız, duygularınıza çok kapılmaktan, kurtulduktan, daha doğrusu onları değerlendirmeye başladıktan sonra iyi şeyler yazabileceğinize inandırıyor bizi. Bekleyeceğiz.

E. ERSOY : İki şiirinizden sonra size bir mektup yazmak gereğini duyduk. İnandığımız bir şiir gücünüz var. Şiirde ustaca davranıyorsunuz. Şiiri kuruşunuz ölçülü, sağlam. Ama tutkunuz var. Bazı görüntülere, daha doğrusu bazı kelimelerin getirdiği çağrışımlara anlaşılmaz bir tutkunuz. Bunlardan biri şarap, biri de bıçak örneğin. Bir ozanın, bir kelimeden bir dünya çıkarmaya kalkması olagan birşey. O kelimenin, o görüntünün yaşamaya giren türlü ilişkilerini bulup söyleyerek. Sizde böyle olmuyor. Garip bir tutku. Sadece bu kelimeleri yinelemek suretiyle kendi zaafınızı karşılıyorsunuz. Sanki kelimeler aşağı yukarı, değişmez düzenlerde, değişmez tamlamalarda kullanılıyor.

İleten bozgunu bıçakları.
Taşınan bıçaklarla çiçekleri.

örneklerinde olduğu gibi. Şiiriniz böylece, ya bir psikanalitik anamnez veya en azından bir oyun durumuna geliveriyor. Oysa biliyorsunuz şiir yazmayı.

Bir de siz düşünün. İsterseniz yazın konuşalım. Ama bütün istediğimiz sizin daha iyi şiirler yazmanız, daha iyi bir düzene, bir ölçüye varmanız.

E. DEMİRER : Ozan yirmibir yaşında geç kal mış değildir. İnsan hiçbir yaşında, hiçbir işe geç kalmış sayılmaz. Telâşlanmayın. Şiirinizi okuduk. Daha geç kalmamışsınız. Şiiriniz yirmibir yaşın kokusunu taşıyor. Özenle duruyoruz üstünde. Daha iyi yazabilirsiniz.

Senin de yalnızlığın soğuk

dedikten sonra,

Bekleyişlerin tümdü, sıcaktı

demenin gerekmediğini ayırırsınız birgün.

M. Y. ERDEM : Doğru tasarlamışsınız. Daha çalışmanız gerekir. Başka birşey daha söyleyelim. Şiir öğüt vermek değildir. Bunu Kutsal Kitaplar bile beceremedi. Goethe bile beceremedi. Havaya gidecek öğütler vermektense, sayılacak, baş eğilecek inanılacak başka şeyler söyleyin. Dilerseniz, çalışırsanız yaparsınız bunu da.

M. KOÇ : Doğrusunu söyleyelim, Şiirinizde, «Persefon, Ares» peşpeşe gelmeseydi, -üstelik persefon'u yanlış da yazmışsınız- «İlk Tanrıydı Yaratılmış» ı yayımlardık. Temiz ve zekice kurulmuş bir şiir. Ama Salih Zeki Aktay'dan bu yana, böyle mitolojik adların şiirimizde kullanılması hep başarısızlıkla sonuçlanıyor. Şiirin bütünü içersine giremedikçe bu adlar, ister istemez bir özenti, bir bilgiçlik tatsızlığın alıveriyor. Gereği de yok zaten bunların. Yahut var ama becermeli. Örneğin, Giraudoux'nun Elektra'sı, yahut, Anouilh'un Antigone'si gibi, çağımıza getirmek yoluyla. Yoksa öbür türlüsü hazin bir anıdan, çok eskilerde kalmış bir çiçekten başka birşey değil. «İlk Tadı Hayvanının» bu bakımdan daha iyi. Ama onda da gene bir «Artemis» var. Şiire böyle özel adlar, bir anısı, bir hikâyesi olan özel adlar girdi mi, bunun mutlaka yeni bir yorumu da girmeli. Yani bunlar bir tanım olarak girmemeli şiire. Başka şiirlerinizi bekleyeceğiz.

B. DALYANCI : «Soğur Güneş Tanrısı» nı yayımlayabilirdik. Ama daha iyilerini yazabileceğinize inanıyoruz, onları bekliyoruz.

O. OKTAY : Henüz şiire pek yakın değilsiniz. Şiir, kilitli «hatıra defteri» için değildir. Bir kıza yazılan mektup değildir uzun zamandanberi.

Siz, şiirimizde, çoktanberi, bir kıza yakınan bir şiir gördünüz mü? Şiir de, bütün öbür toplumsal sistemlerle birlikte bundan hevesini aldı. Savaşlar Helene için yapılmıyor artık. Ayrıca, örneğin sevgilinizin sizi bırakması, çok eskiden olduğu gibi kişisel sorunlardan ötürü değil, çok genel, çok evrensel birtakım koşulların bozulmasından. Söz gelimi, siz, dövüşen, kendi isteklerini savunmasını, korumasını bilen bir kişi olsaydınız, sevdiğiniz,

«Yağmurlu gecede bir başkasınla» olmazdı belki

Her yerde, her zeminde, esaslı bir zihniyet değişikliğine gereksiniyoruz. Ayrıca şimdi kızlar da akıllı. «Mehtaplı geceler» e falan pek kulak asmıyorlar. Herkes değişirken, bütün değerlerken değişirken, şiirin aynı yerde sayması biraz hazin. Kulak verin çağın çağırmasına. Hiç bu kadar yalnız kalmamıştık.

Ç. GÖVEZ : Siz de şiir sezgisine inandığımız kişilerdensiniz. Şiirimizin son günlerde vardığı kolaylığa kapıldığınızı görmek bizi üzüyor. Temiz, kusursuz bir söyleyişiniz var. Ama bunun bir kolaylığı da var gibi geliyor bize.

«Götürmüş sıcaklığı o heykel bağlarına» seveceğimiz bir mısra. Ama anlayın, başka birşeyler arıyoruz artık şiirden. Çağa çok yakın, çok uygun, onu çok önemle yorumlayan şeyler. Kaçmak pek yorumlamak değil çünkü. Gönderin bize şiirlerinizi.

erselik çiçek

Eve giriyorum bu her şey değil
yakamda kocaman bir günebakan
alıyor o çiçeği verip aynayı
öptükçe öpüyorum dudaklarından
gülüyor ağzında bir aslanağzı

kuşanıyorum denizi bu da bir şey mi
beynimde bile o hınzır şeytan
uyarırken mersin'i nasıl bir sabah
onun da ağzında bir aslanağzı

öperken öpmeği dudak daduklarından
ağzımda gülüyor ülker.in ağzı

Özdemir İNCE

Sanat Sanatçılar

Hindistan'da Filmcilik

Hindistanda bugün çalışmakta olan ondört film şirketi bulunmaktadır. Onbeş ay önce bu film şirketlerinden yedi tanesi birleşerek federasyon haline gelmiş ve işbirliği ile zorlukları yenerek daha kuvvetli bir duruma geçmişlerdir.

En eski film Şirketi Bombaydakidir. Kuruluşu bakımından ikinci eski şirket, bugün milletler arası bir şöhreti olan, Sat - Yajit Ray'ın kurduğu şirkettir. Bu şirket kalkütadadır ve Hindistan'ın en büyük film şirketidir.

Ayrıca 20 Üniversitede, Üniversiteler yardım komisyonunun mali yardımıyle film şirketlerinin kurulması için bir plân hazırlanmış bulunmaktadır. Bu plân uygulanınca Hindistan, film şirketlerinin milletler arası alanında çok önemli bir yer tutacaktır.

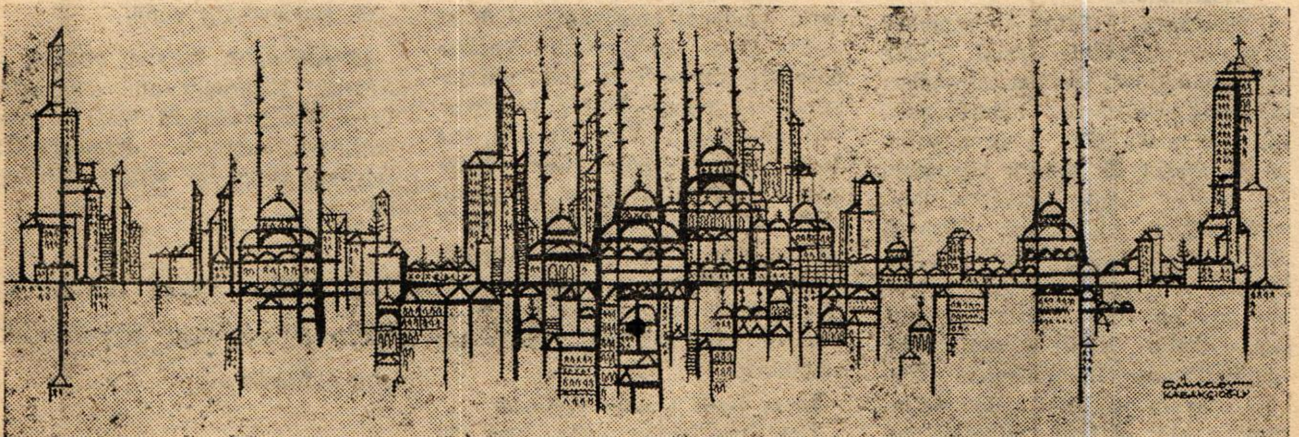
B. P. Şirketi Ankara Maltepe de birbuçuk milyon lira harcıyarak bir benzin istasyonu açmıştır. Bu güzel tesisin iç duvarlarını Arkadaşımız Mimar Güngör Kabakçıoğlu panolarla süslemiştir. Bunlardan birisini okuyucularımıza aşağıda sunuyoruz.

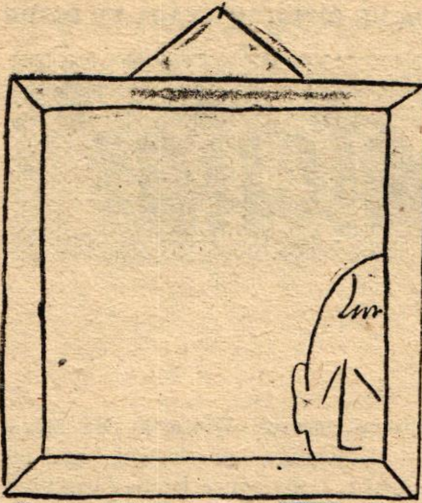
Hermann Scherchen 70 Yaşında

Yeni müziğin yaratılması ve gelişmesinde büyük yeri olan tek orkestra şefi Hermann Scherchen yetmiş yaşına basmıştır. Scherchen aynı zamanda orkestra şefliğinin de ellinci yılını .kutlamaktadır. Böylece yarım yüz yıldır müzikle haşır - neşir olmuş demektir.

Echerchen'in hayatı son yılların politik ve kültür hareketleriyle sıkısıkıya ilgilidir. Kendisi daha 23 yaşındayken Senfonik orkestrayı idare etmek üzere Rigaya çağrılmıştır. Oradan da Rusesir kampına gitmiştir. 1918 yılında baba şehri Berline dönen Scherchen orada «Yeni müzik kurumu» nu kurmuş ve yeni müziği destekleyen ünlü «Melos» dergisini çıkarmaya başlamıştır. Bu arada Leipzigde konser kurumunun orkestrasını da idare etmiş 1922 de Frankfurt'da Furtwaenglerin halefi olarak bir yıl orkestra şefliği yapmıştır. Scherchen 1923 yılında İsviçre'ye geçerek Winterthur'da Müzik — Kollegium konserlerini idare etmiştir. Daha sonra Königsberg philharmonie'sinin başına geçmiş ve Doğu Prusya Radyosunun müzik şefliğini almıştır. Scherchen 1930 yılında yayınladığı «Orkestra Şefliği el kitabı» ile bu sanatı derinliğine bildiğini bir kere daha belli etmiştir. Kendisi öte yandan Königsberg üniversitesinde «Müzik ilmi enstitüsü»nü kurmuştur. Scherchen 1933 de Hitler rejimi iktidara gelince Alman ya'dan ayrılmıştır. Bundan sonra dünyanın çeşitli yerlerinde orkestralar idare etmiş ve İsviçre'de yerleşmiştir.

Prof. Hermann Scherchen orkestra şefi olarak şu «Yorum» kelimesini hiç sevmez. «Interpretation - Yorum» onun için daha çok romantik bir mâna taşır. Scherchen «Yorum» yerine «Realisation» u tercih eder. Ve «Müzik hisle yapılmaz, tersine his müzikten doğar» der. Scherehen harpten sonra Alman yeni müziğini destekleyen tek şeftir. Genç bestecileri daima korumuştur. Onların eserlerini tanıtmak için durmadan çalışmıştır. Fortner'i Hart-

(Mahcup ressamın kendi portresi)

Karikatür Sergisi

Şair Adnan Ardağı Türk Kültür Derneği'nde bir karikatür sergisi açmıştır. Bu eserlerini arkadaşımız Erdek Şenlikleri'ne de götürmüş orada da sergilemiştir.

---

mann'ı Liebermann'ı, Henze'yi değerlendiren yine ilk defa Scherchen olmuştur. Prof. Hermann Scherchen 1947 baharında memleketimize gelerek cumhurbaşkanlığı philharmouisi'ni idare etmiş ve Beethoven'in bütün senfonilerini çaldırmıştır.

Yeni Ufuklar

Memleketimizin seçkin düşün dergisi olan Yeni ufuklar dergisi onbirinci cildine başlarken onuncu yayın yılını tamamlamış bulunmaktadır. Orhan Burian'ın anısı önünde eğilir, dergiye nice yıllar dileriz.

Hamburg Devlet Tiyatrosunun Hazırlıkları

Hamburg : (DPA) — Hamburg tiyatrosu intendantı Gustaf Gründgens önümüzdeki mevsim çalışmaları hakkında açıklamada bulunmuştur. Bu açıklamaya göre, yeni mevsimde üç eserin ilk temsili yapılacaktır. Bunlar Siegfried Lenz'in «Masumlar Çağı» adlı piyesi, Richard Hey'in «Yalan söyleyenin vay haline» si ve Lawrence Durrel'in «Actis» adlı piyesidir. Klâsik eserlerden «Othello», Kleist'in «Kaethchen von Heilbronn», Hauptmann'ın «Michel Kramer» ve Knut Hamsun'un «Şeytan aldı götürdü» piyesleri oynanacaktır. Noel akşamlarında Güstaf Gründgens'in sahneye koyduğu Tirso de Mclina'nın «Yeşil pantolonlu Don Gil» i oynanacaktır.

Kiss Me Kate

Shakespeare Amerikanlaştırıldıktan sonra Belçikalılar için Fransızcaya çevrilmiştir. Kiss Me Kate Shakespeare'den Cole Porter tarafından adapte edilerek müzikal komedi haline getirilmiştir. Operet Gagarin'e nazire cazlı ve balelidir. Günün isteklerine cevap verdiği, aktüalite'yi ele aldığı için halk tarafından çok sevilmektedir. Brodway'da bir milyon seyircisi olmuştur. Brüksel'de kraliyet tiyatrosu, Monnaie'de oynamaktadır.

Türk Dili Dergisi :

Türk Dili Dergisi şiir özel sayımdan sonra, Temmuz sayısının da deneme özel sayısı olarak çıkarmıştır. Sayı çok güzel hazırlanmış Montaigne, Baudelaire, Alain, Gide, Valery, Rilke, Eliot, Huxley, Morgan, Ataç, Sartre, Yetkin, Beauvoir, Camus, Birsel, Akbal, Miller ve daha birçok tanınmış yazardan örnekler verilmiş, çeviriler yapılmıştır. Türk Dili dergisi gitikçe daha iyi daha güzel bir dergi durumuna girmektedir.

Tarass — Boulba yine filme Alınıyor :

25 yıl önce Harry Baur ile Danielle Darrieux'nun Macaristan'da çevirdikleri Tarass Boulba yeniden filme alınmaktadır. Filmin çevrilmesine Ağustos ya da Eylûlde başlanacak, baş rollerini Pascal Petit ile Van Heflin oynayacaktır.

Joacim Carillo'nun ölümü

Haziranın son günü Joacim Carillo sokakta ölü bulunmuştu. Yazarın kendisini oturduğu evin 6. katından attığı sanılmaktadır. Yazarın odasında, yayınevi ile anlaşması yapılmış son romanı ile bir whisky şisesi bulunmuştur. Romanın ismi, «La Mort Rode» (Ölüm Sürtünüyor) dur. Whisky şisesi boştur. Yazar muhakkak ki bizzat yazdıklarının etkisi altında hareket etmiştir. Zira, romanındaki kahramanı, oldukça heyecanlı olaylardan sonra polise teslim olmamak için kendisini pencereden atmaktadır.

İlhan Berk Londra yolunda

Ünlü ozanlardan İlhan Berk 13 Temmuz Perşembe günü Londraya hareket etmiştir.

Tagore'un Doğum yılında Yugoslavyada yapılan hazırlıklar

Belgrad, (Tanyug) — Büyük Hint şairi Tagore'un yüzüncü doğum yılı için törenler hazırlamak üzere Belgrad'ta bir komite kurulmuştur. Komitede, Yugoslavya başkan yardımcısı Çolakoviç ile birlikte birçok tanınmış yazarlar, ressamlar, müzisyenler, profesörler ve politikacılar bulunmaktadır.

Bu konu ile ilgili olarak Kasım ayında büyük bir tören yapılacaktır. Tagore'un tablolarına ait bir sergi açılmış bulunmaktadır.

Belgrad'taki Nolit Yayınevi, Tagore'un özdeyişleri üzerine bir kitap hazırlamaktadır. Yugoslav yazarlar federasyonu da Tagore'un eserlerine dair bir bibliyografya yayınlıyacaktır.

ERDEK ŞENLİKLERİ — Bu yılki şenlikleri «Erdek Turizm Derneği» tertipledi. Bize gelen programa göre geçen yıllarda alışageldiğimiz tiyaro, müzik ve sinema sanatına hiç yer verilmemiş ve program çok zayıf. Her yıl hazıra konmaya alışmış olan «Erdek Turizm Derneği!» ne kadar yetersiz olduğunu bu programla görtermiştir.

17 Temmuz **A. Ardağı Karükatür Sergisi.**

18 Temmuz **Bugünkü Türk Resmi : Zahir Güvemli.**

19 Temmuz **Caz Konseri!**

20 Temmuz **Sanatçılar Konuşuyor —Açık Oturum—**

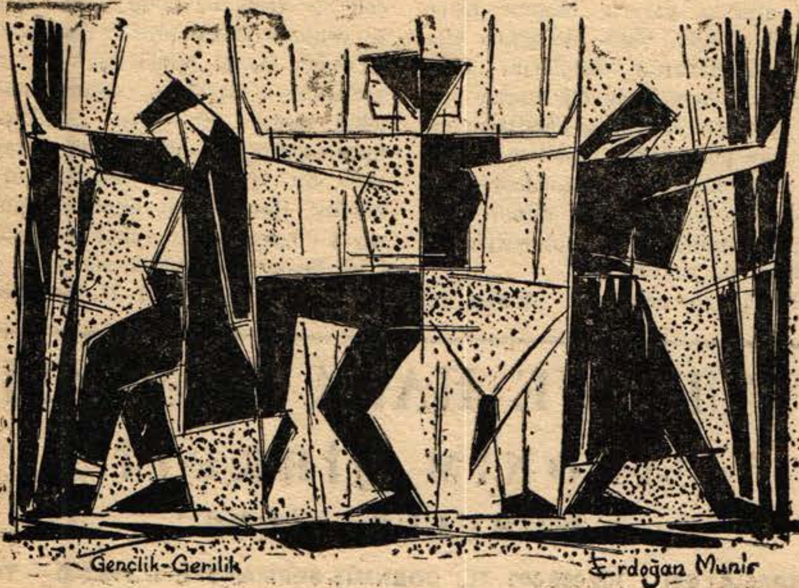
21 Temmuz **Soyut şiir, soyut resim —Açık Oturum—**

22 Temmuz **Ziyaretçi ressamların «Erdek Resimleri» Sergisi.**

23 Temmuz **Şiir günü.**

İSPANYA'DA RESİM SEGİSİ — Abidin Elderoğlu'nun Madrid'de Urbis Kulübünde, 26 Haziran günü yağlıboya, guvaş ve desenlerinden meydana gelen bir sergisi açılmıştır.

"İki Dâhi Sanat Sahtecisi" Yazımızı bu sayı koyamadık. Özür dileriz.

Konya I. Sanat Sergisi

Geçen Haziran ayının sonlarında Konya, sanat etkinliklerinden birisine sahne oldu. Sanatsever vali Rebii Karatekin ve çalışkan milli eğitim müdürü Fethi Kısagün'ün desteği ile öğretmen Ali Çiçekli, Cevat Çangatin, Erdoğan Munis, Kemal Or tarafından düzenlenen bu sanat sergisinin konuları şunlardı :

1 — Müzik yayınları,

2 — Sözlü şiir yayınları, edebiyat, resim, müzik konuşmaları, oturumlar.

3 — Erdoğan Munis'in 4. resim sergisi.

4 — Yeni Türk edebiyatından seçme şiirler sergisi,

5 — Konya basın sergisi.

Bir hafta devam eden serginin her günü ayrı bir program uygulandı. Çok sesli korolar, klâsik batı müziğinden açıklamalı örnekler, hafif batı müziği caz orkestrası dinletildi. Sanatın Anadolu'ya yöneltilmesi konusunda bir açık oturum düzenlendi. Dinleyenlerin ve davetlilerin söz aldıkları bu oturum çok ilginç oldu. Halk şiirinden, bugünkü Türk şiirinden örnekler verildi, açıklamalar Empresyonizmden günümüze kadar resim ekollerini anlatan konuşmalar yapıldı Konya'lı şairlerin hepsine çağrılar gönderilmişti. Gelenler şiirlerini kendileri okudular. Hayatta olmıyanların eserleri düzenleyiciler tarafından sunuldu ve ilgili açıklamalar yapıldı. Ayrıca öğrenci şairlere de zaman ayrılmıştı. Son gün serginin açık eleştirilmesine yer verildi. Önceden hazırlanan panolar üzerinde bir yağlıboya sergisi, yeni Türk şiirinden örnekler sergisi ve basın sergisi düzenlenmişti.

Bastırılıp dağıtılmış olan program — çağrıda düzenleyiciler ilk söz olarak şöyle sesleniyorlardı :

«Bugüne dek, sanat etkinlikleri, sayısı bir türlü ikiyi geçemiyen büyük kentlerimizin tekelinde kalmıştır. Anadolu sanat alanında da halâ taşradır. Nedenleri var elbet.

Bunun sonucu da şu: Sanat halka inemiyor, toplumumuz sanatla ilgilenmiyor. Oysa ki tersi gerek.

Biz bu sergi ile sanatı kişinin ayağına götürmek istedik. Bu, bir denemedir. Elde edeceğimiz sonuçlara göre önümüzdeki yıllarda bu etkinli-

pazartesi kuleleri

Her yerden görünen öyküsüz düşler kulesi
Saat beşi on geçe kulesi
Tellerdeki kuşların yıkık duvarlarında
Susuz bitkiler göğerdi derdim
Pazartesilere gelseydiniz
Sizin için uzaksız bir yer hazırlardım

Uykusuz denizlerine düştük sonunda
Saçları dikenli tellerle örülmüş kızların
Boyuna böyle mi olur diyorum
Akşamüstleri yazlık sinemalarda
Sülâlesinedek kırılanların
Küçük çocuklarının ağlaması
Ya da doğuya giden tirenlerde
Unutulmuş bir darağacının bulunması

Ne etseler omuzlarında bu yorgunluk
Beyoğlu denizleriyle pörsük kuşlarla
Cumhuriyet alanına geliyorlar
Hani sizin bir yıldızsız göğünüz vardı
Oralara değiniyorlar sabahları
Yığınlarla zenci derisinin bitlendiği
Dost sinekler tüketiyor gözlerini

Pazartesilere gelseydiniz diyorum
Zenci derisi toplıyan bay vittoryonun
Bulutlu tirenleriyle gelseydiniz
Belki bir güvercin bulunurdu sağ
Küçük bir denizle dönebilen
Pazartesilere gelseydiniz diyorum
Sizin için yorgunluksuz bir yer hazırlardım.

İbrahim GÖNEN

ğimizi daha da geliştirmek dileğindeyiz.

Aydınları, sanatçıları bize katılmaya davet ediyoruz»

Burada belirtilen, sanatı sokaktaki kişinin ayağına götürmek amacına ulaşıldı. Sergi çevrede alışılagelen etkinliklerden biri değildi. Uygulanan programlar her gün işsizlerin toplandığı küçük parkı bir sanat bahçesi haline getirdi. Serginin yalnız açılışında bulunan halk, kapalı bir salona ancak bir haftada gelebilirdi. Yurdumuzda galerilere gidip sanat arayanlar çoğunlukla zaten sanat seven kişilerdir. Erek aydınların sanatıyla halkın arasındaki uçurumu kapatabilmekti. Bunun için iki tarafında emek vermesi gerekmektedir.

Sanat bahçesine yoldan geçen yolcu, işinden çıkan memur, kente inen köylü, okulların kapalı olması dolayısiyle sokaklara bırakılıveren çocuklar bir hafta süre ile, çekinmeden, severek geldiler. Gördüler, dinlediler, konuştular, tartıştılar. Memur, asker, köylü, öğrenci, simitçi, işsiz yanyanaydılar. Bir çok noktaları anlayamadılar. Birbirlerine sordular. Düzenleyicilere sordular. Hatta belki yine de anlayamadıkları oldu. Fakat daima sanata, sanat olduğunu hissettikleri etkiye, olaya saygı duyduklarını sevinçle gördük. Bu onu sevmeleri, anlamaları için ilk önemli adımdı.

Sergi çeşitli dalları biraraya getiren anlamda, sanat etkinlerinin ilki olduğu için eksiklikleri de olmuştur. Fakat programsızlık olmamasına bilhassa dikkat edildi. Gelecek yıllarda daha geniş sanat sergileri düzenlenebilir. düzenlenmeli de.

Bu sergiye gösterilen ilgi, aradaki engeller kaldırılmaya çalışıldığı oranda yeni, çağdaş sanatın halka kolayca tattırılabileceğini ortaya koydu. Batı medeniyetine ulaşmak için geniş halk topluluklarını eğitmek zorunda olduğumuz bu yıllarda, sanatın çok olumlu bir etki aracı olduğuna inanmalıyız.

BİR DERGİ : SÜMERBANK

Yıllardan beri İktisadî Devlet Kurumlarının hemen hepsi birer dergi yayınlanlar. Bu dergiler ilk bakışta birer meslek ve teknik bilgiler dergisi gibi görünür. Fakat aslında, dergiciliği memurluktan ayırt edemeyen bir düşüncenin baskısı altında, yararlı, okunur birer meslek dergisi olma niteliğine bile kavuşamamışlardır. Kimlerin okuduğu bilinmez birer ölü organ olarak kalırlar. Kâğıtları, kâğıtların en iyisi, en pahalısıdır, baskıları da öyle. Ama hemen hiç birinde işten anlar bir kişinin sayfa düzeni yoktur, sevimliliği yoktur dolayısiyle yararlılığı da yoktur.

Geçen ayın ortasında elimize geçen bir dergi bu konu üzerinde bizi yeniden düşündürdü. Dergi, Sümerbank Genel Müdürlüğünce yayınlanmaya başlamış. «Sümerbank» adını taşıyor. İlk sayısı Bankanın kuruluşunun 28. yılnönümü dolayısiyle bir «Özel Sayı» olarak hazırlanmış. Her şeyden önce, derginin sayfa düzeninde bir rahatlık, bir ustalık ve profesyonellik seziliyor. A-

(Gerisi 31. Sayfada)

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

YAVUZ HIRSIZ — Ak Devrim, Centilmen İhtilâl... gibi deyimlerle 27 Mayıs öncesinin utanmazlarını öylesine şımarttık ki, bir an geldi onlar mı suçlu idi, yoksa biz mi, anlaşılmaz oldu.

Yıllarca D.P.'nin bütün kötülüklerine «Evet» diyen bu politika yobazları, kalktılar Anayasa'ya «Hayır!» demeye getirdiler. Kırmızı oy pusulaları bastırmaya yeltendiler. «Hayır» deme kampanyasının kahramanı olan bir partiden başkasını seciyesizlikle suçladılar? Sağa sola sataşmaya, küfretmeye, saldırmaya giriştiler.

Allah Allah dedik; acaba, ormanlar yakılıp kesilirken alkışlıyan bunlar mı idi, yoksa biz mi idik? Hazinedeki altınlar uçup giderken devletin sağlam iktisat politikasından - söz açanlar bunlar değil de biz mi idik? Memleketin dört bucağında yobazlar alabildiğine azarken onları destekliyen bunlar değil de yoksa bizmi idik? Üniversite profesörü, üniversite öğrencisi, gazeteci, aydın polisçe kovalanırken oh olsun diyenler bunlar değil de biz mi idik? Hayatlarının en güzel çağında gençler polis kurşunu ile can verir, ya da kollarını bacaklarını kaybederken uzaktan kıs kıs gülenler bunlar değil de yoksa biz mi idik?

Gazetelerini, dergilerini açıp göz gezdirdikçe bir yıl içinde nasıl yavuz hırsızlar haline geldiklerini görüp şaşmamak olmuyor. Şimdi onlar erdemli, onlar ahlâklı, onlar doğru yolda; biz ise neredeyse memleketten kovulmaya lâyık kimseleriz.

Oysa, Yassıada'yı, ya da Balmumcu'yu boylamaları gereken bu utanmazların bütün şansları, 27 Mayıs ihtilâlinin Ak Devrim niteliğindedir.

İyi ama, bizim suçumuz ne? Nasrettin Hoca'nın ünlü bir öyküsü ile mi avunacağız?

EVLİLİK, BEKÂRLIK — Almanya memleketimizden işçi istiyor. Gazetelere bakıyoruz; işçilerin bekârları seçiliyor. Sonra yeni bir haber geldi: Katolik Kilisesi evli olanların gönderilmesini istemiş.

Neden acaba? Bir karikatüre bakılırsa, kilisenin kaygısı anlaşılıyor: Bekâr işçilerimizi dört gözle bekliyen Alman kızları yığınla. İşte o zaman iş çatallaşıyor. Papazlar kimbilir neler kuruyorlar? Bir müslümanla bir Hıristiyanın evlenmesi ortaya bir takım sorunlar çıkaracak? Doğan çocuklar hangi dine bağlanacak?

Kısacası; iki dünyayı bağdaştırmak kolay olmuyor. Almanya'ya işçi gerekli. Tasası papazlara düşüyor.

ŞARABIN ÇEŞİTLERİ — 6 Temmuz 1961 sabahı, bütün ülke Anayasa'nın oylaması ile çalkanır dururken, bizim henüz ehl-i keyf Ankara Radyosu, saat 7.30 da bütün Türkiye'ye, bütün dünyaya şu mesajı haykırıyordu:

«Çıkmam Allah etmesin meyhaneden!»

Akşamcılar, ağızlarındaki acılıkla sofraya oturmuş ,çayın ya da sütün şekeriyle ağızlarını tatlılandırmak çabasındaydılar. Vakt-i kerahete daha on iki saat vardı. Yeni bir gün başlıyordu. Dur bakalım! Ne meyhanesi?.

Divan şiirimizde sık sık geçen iki deyim vardır: «Müdam» «Sabuh». Bunların ilki akşam içilen, ikincisi sabah içilen şaraba denir. Ankara Radyosu, bize sabah sabah, aklımız Anayasa'da olduğu günlerde hele, şaraptan söz açarken hani pek de haksız değil. Divan Edebiyatı tarihe gömüleli yüzyıl oldu; ama, Divan müziği, bütünü ile yaşayıp gidiyor işte. 6 Temmuz günlerden Perşembe idi. Ertesi sabah da Ankara Radyosu bize Kur'an okuyacaktı. Sonra da gelsin yeni Anayasa. Bilim adamlarının aylarca kafa yorarak hazırladıkları, bizi, ikinci kez Batı'ya götürmek üzere limanda hazır bekliyen Anayasamız.

Meyhne müziğimiz devlet radyolarımızın sabahtan geceyarısına değin baştacı olarak kaldıkça o güzelim Anayasa'nın pek fazla işe yarıyacağını sanmıyoruz. Müzik, güzellik ahlâkının sembolüdür. Her gün ahlâksızlık, uyuşukluk aşılayan bir müzikle Batılı Anayasa birlikte yürümez.

Şimdilik yapılacak en basit iş, Ankara Radyosu'nda alaturka müzik yayınlarının yönetimini de Batı müziği ile uğraşan bir kimseye vermektir.

KİTAP MI, UMACI MI? — Kalınca bir kitaptı. Bu da bir fantazya doğrusu. Sanki yüz yılımızda kitabı Cumhurbaşkanlığı Özel Kaleminde bir kişiye çevirtmiş; İstanbul Üniversitesi Ana İlim Kitapları serisinde bastırılmış. Önsözünü de kim yazmış, bilir mi siniz? Mahmut Esat Bozkurt. Milliyetçiliği ile ün salmış devrim adamı Bozkurt. Kitabı övüyor, çevireni kutluyo. Bu kitap, Tevkif İleri'nin Bakanlığı zamanında genel kütüphanelerden bile kaldırılmıştı. Bu kitabı bilim kütüphanesinde bile okuyamazsınız.

Kitabın adını, yazarını, içinde neler bulunduğunu pek mi merak ettiniz ?Yağma yok. Söyliyeyim de sonra beni en yakın karakola jurnal edesiniz, değil mi?

Tarihte yakılması ile ün salmış bir İskenderiye Kütüphanesi vardır. Hâlâ ardından yanılır yakınılır. Bu da fantazya doğrusu. Sanki yüz yılımızda kitaplar zincirde bağlı değilmiş gibi!.

ANAYASA — Oylamadan birkaç gün önce Radyo acayip bir Anayasa marşı tutturdu. Sonra bunu mehter müziğine uydurulmuş bir övgü olduğu anlaşıldı.

Mehter müziği ile 1961 Anayasası birbirine pek uygun düşmedi, ama kulağımızı kapadık, geçtik. Nasıl kapamazsınız ki, prozodi derdiyle «Anayasa» sözü hep «Anaaa yasa» diye ezgilendi. Hâlâ mehterin imparatorluk günlerinin bir anısı olduğunu öğrenemedik.

Millî Birlik Komitesi üyelerinden bir tanesi sabah 4.30 da sandık başına gitmiş; oyunu saat 5.05 de kullanmış. Doğrusu biz, gün uzun diye sabah uykumuzu iyice uyuduk. Ama sayın askere hak vermemek olanaksızdı. O ve arkadaşları, bir yıldan artık bir zamandır bugünü bekliyorlardı. Çetin bir sınav günü idi 9 temmuz. Elbette erken kalkacak, heyecanla sandık başına koşacaktı. Hele Orgeneral Gürsel'in, oyunu kullanırken gözlerinin yaşarmasını çok iyi anlıyorduk. Düşünün; 27 Mayıs sabahı sadece bir hükümeti devirmiş durumda olan askerler, nice aşamalardan geçerek Anayasa'yı halk oyuna sunacak güne kadar gelebilmişlerdi. Büyük bir işti bu. Bunu, elbette işin içinde olan askerler daha iyi anlıyacaklardı.

Bizi en çok duygulandıran tablo; sakalı göbeğine inmiş seksenbeşlik bir dedenin ,oyunu attıktan sonra ellerini açarak Anayasa'nın hayırlı olması için Tanrısına yakarmasını gösteren fotoğraf oldu. İşte o fotoğraf karşısında gözlerimiz yaşardı. Çünkü, çekilen acıların artık dinmesini istiyen bir yakarış gibi geldi bu göklere açılmış eller. Evet. Artık bu son olsundu. Artık doğru yola girmeliydik. Bundan böyle ne kederden, ne de sevinçten ağlatmıyacak bir düzen kurulmalıydı.

Kırmızı oyların yüzde kırkı bulmasına üzülmedik değil. Bu işlerden geçmiş aydın ülkeler için ne güzel bir sonuçtu bu... Halkın yüzde kırkı Anayasa'yı beğenmemiş, oyunu olumsuz kullanmıştı. Oysa; Türkiye'de çok büyük bir topluluk Anayasa'yı okumak şöyle dursun, Anayasa kavramından habersizdir. Ancak; bir yandan Millî Birlik üyelerinin, bir yandan olmulu davranışlı politikacıların, aydınların, devrimci gazetelerin uyarmaları ile Anayasa'ya evet demenin iyi bir iş olduğu halka anlatılmıştı. Öte yandn, D.P. artıkları, Atatürk rejiminin düşmanları da sırf işleri uzatmak, karıştırmak, bulanık suda balık avlamak sevdası ile hayır'cılığa çıkmışlardı. Hemen herkesin birleştiği nokta: Hayır'ların Anayasa'ya değil; ihtilâle, Millî Birlik'e, Yassıada'ya, bu arada olumlu partilere verildiği idi.

Doğu ve Güneydoğu illerimizin yüzde yetmişbeş ile yüzde yüz arasında bir Evet'le Anayasa'yı desteklemeleri büyük bir şaşkı ve beğeni ile karşılandı. Çünkü, Doğu, ülkenin okuma-yazma oranı en düşük olan bölgesi sayılıyordu. Doğu'nun bu davranışı üzerinde durmak, nedenlerini araştırmak, yüzde doksan sekiz Evet'le birinci gelen Mardin'e de herhalde madalya vermek gerekiyor. Hayır'da birinciliği alan Bursa'nın davranışı da dikkate değer.

Anayasa'mızın iyi kavranmasını, iyi uygulanmasını diliyelim. Bu yeni Anayasa çağının Türkiye'yi Batı'ya biraz daha yaklaştırmasını diliyelim. Kutlu olsun.

Nehir Kenarında

(22. Sayfadan)

«Vay köpek piçi vay!»

Ağaçların arasında, ıslak toprakta koşuyor, bir yandan da silâhın şıkırtısını dinliyordu. Ayakları, yeşil, ıslak çayırlarda kaydı. Bir silâh sesi. Bir yerlere vurduğunu duydu. Bir başkası başının üzerinden vızladı. «Hızlı koşmuyorum.» dedi, daha, daha hızlandı. Ağaçları geçti, düzlüğe çıktı. Her silâh şıkırtısından ürperiyordu. Sağ dizi katlandı, yuvarlandı. Sendeledi doğruldu, topallıyordu. Dönen kahrengi sular, sallanan beyaz tekneler gözüne ilişti. O anda bir kurşun omzuna saplandı. Elleri üzerinde suyun kıyısına süründü. Mermiler başına, sırtına, yanlarına vuruyordu Yere kapandı, yüzü ıslak ve yeşil çayırlara gömüldü. Ayak sesleri gitgide hafifledi. Boğazında sıcak bir şeyler kaynadı. Öksürük ve birden herşey katı bir sessizliğe gömüldü

Askerler başına dikkildiler.

«Kaçmasaydın zenci!» dedi içlerinden birisi. «Kaçmasaydın allahın belâsı!»

Eğildi, dipçiği gövdenin altına soktu, çevirdi. Cesed ıslak yamaçdan hızla yuvarlandı, suyun tam kıyına gelince durdu. Cansız siyah bir el kahve rengi akıntıda iz bırakıyordu...

BAŞ YAZI

(2. Sayfadan)

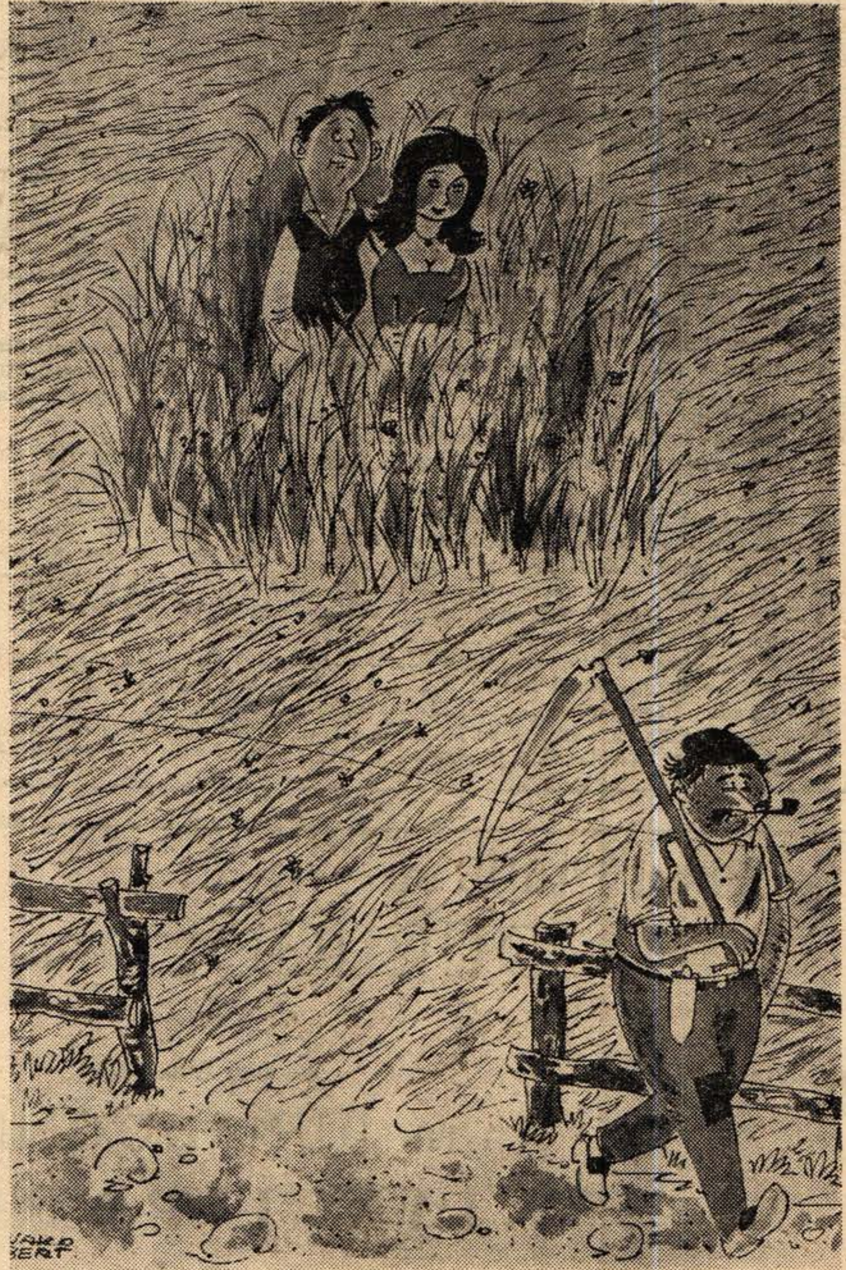
Bu nitelikleri ile anayasa, Türk toplumunun birbuçuk yz. dır yöneldiği siyasi modernizasyon ile; hemen hemen yarım yz. danberi şuurla yöneldiği iktisadi ve sosyal modernizasyon akımını bağdaştırma gayreti olarak belirmektedir. Binaenaleyh, bir siyasi dalgalanmanın getirdiği yüzde otuz dokuz oranında bir olumsuz davranışla karşılaşmasına rağmen, ona güven beslemek gerekir... Evet, kültürü ve iktisadi hayat seviyesi düşük bir ülkede siyasi liberal müesseseleri işletmenin zorluğu vardır. Siyasî liberal geleneği ve bu nitelikteki müesseseleri işletme geleneği olmıyan bir ülkede ekonomik faaliyetleri düzenemenin de, bütün hürriyetlerin feda erilmesine müncer olmak tehlikesi de var. Anayasa bu zorluğun ve tehlikenin ge:irdiği problemleri çözme formüllerini de bizatihi ihtiva etmez. Ama, bu anayasa, yüzelli yıllık Türk tecrübesi ile, iki harp sonunun dünya tecrübesini kullanarak bir siyasi, sosyal, ve iktisadi modernizasyon ahengine gitme cehdindedir. Geleceği; Türk milletinin onu - günlük siyasi dalgalanmaların ötesinde - benimsemesine ve aydınların da, ana meseleleri onun kadrosu içinde çözmesine bağlıdır.

BİR DERGİ: SÜMERBANK

(28. Sayfadan)

matörce bir el alıştırma çabası yok. Böylece ilk etki olumludur. Dergide «Çıkarken» adlı bir yazıda : **«Sümerbank, yalnız kitaplıklarda saklanan, resmî kurumlara giden, yaşarlılığı çok su götürür bir dergi değil, elden ele dolaşan, çıkması beklenen, aranan, okunan bir dergi olmak isteğinde ve amacındadır.»** denmek suretiyle bizim görüşümüze katılmış oluyor ve bu çeşit kurumların yayınladığı dergilerin gerçek durumunu açıklıkla belirtiyor. İşçisi, memuru, hizmetlisiyle 35.000 kişiyi bulan bir topluluk halinde yurt çapında iş gören Sümerbankın önsözde belirtildiği gibi bir **«kültür dergisi»** ne ihtiyacını kabul etmek gerekir. Ancak, ilk çıkıştaki olumlu, samimî davranışta ve tutumda devam etmek şartiyle... Bu sayısında, **Başkan Gürsel'den Özdeyişler, Büyük Atatürk Yolumuzu Işıtıyor Sanayi Bakanı ile 45 Dakika, İçimizden Biri adlı röportajda 27 yıllık Banka memuru Nimet Günel, Dış Piyasada Sümerbank, Sümerbank'ın Yetiştirdiği Elemanlar, Türk Halı Sanatı** gibi yazılar ilgiyle okunuyor. Derginin açtığı **«Ne Düşünüyor, Ne İstiyorlar»** adlı anketi ve bu anketin başındaki **«Bir Kaç Söz»**, Bankanın bu konuda gerçekten anlaşılır, değerlendirilir bir yolda samimî olarak yürümek niyetini belirtiyor. Biz, Sümerbank Dergisini bu haliyle gerçekten sevimli bulduk. Gelecek sayılarının gerçekten bir **«kültür dergisi»** niteliği kazanacağını ev yararlı olacağını umarız.

Sümerbank'ın bu yeni adımında, Bankanın genç olduğu kadar, bilgili, seviyeli ve çalışkan olduğunu da öğrendiğimiz Genel Müdürü Selâhaddin Akyol'un elbette büyük payı var. Dileriz ki, Bankanın kültür yolundaki hizmeti daha da gelişerek devam etsin. Dergiye ilgi gösterecekler : «Sümerbank Dergisi Yazışleri Müdürlüğü — Ulus Meydanı 2 — Ankara» adresine başvurabilirler. Bu sayısı, büyük boy, 64 sayfa, iki ilâvesi, içi renkli olmak üzere 1 liradır.

DOST YAYINLARI

ROMAN:

1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, Atillâ İlhan (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*) 200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K 200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener 250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*) 150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*) 100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli) 400
10 — Kiralık Oda, Georges Simenon 200
11 — Sanık, Alexender Weisberg 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon 300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atillâ İlhan 300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal ... 400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) . 600
17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda 400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal 500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado 600
21 — Duru Göl, İlhan Tarus 500

HİKÂYE:

1 — Karınca Yuvası, İlhan Tarus (*) 125
2 — Dost, Vüs'at O Bener (*) 125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif 100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan 200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal 150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer 100
9 — Yaşamasız, Vüs'at O. Bener 200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı) 200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ... 100

Şiir:

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal 100
3 — Sisler Bulvarı, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer 100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu 100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal 100
7 — Cümbüşcübaşı, Ercümend Uçarı 100
8 — Yağmur Kaçağı, Atillâ İlhan 200
9 — Köroğlu, İlhan Berk 200
10 — Hacıvatın Karısı, Salâh Birsel 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak 200
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel 400
14 — İki Dal, Celâl Vardar 100
15 — Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz 200
16 — Duvar, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu 200

TİYATRO:

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten 100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer 100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley 150
6 — Korku, Orhan Asena 100

GEZİ:

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk 100
2 — Abbas Yolcu, Atillâ İlhan 400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam 200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam 250

DENEME — FIKRA:

1 — Söz Arasında, Ataç 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, Haldun Taner 300

BALE:

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And 500

MİMARLIK:

1 — İnsana Dönüş, — F. Ll. Wright — Şevki Vanlı 1000

ÇOCUK KITAPLARI MASALLARI DİZİSİ:

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*) 100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoğlu 100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca 100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın 100
5 — Öksözoğlan, İlhan Dumanoğlu 100
6 — Nalıncı Padişah, İlhan Dumanoğlu 100

Çıkacaklar:

7 — Altın Top, İlhan Dumanoğlu 100
8 — Gümüş Şehir, İlhan Dumanoğlu 100
9 — Keloğlan, İlhan Dumanoğlu 100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim 100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
3 — Arap Abdül Kardeş 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1—2 Ciltleri birarada 18 lira

(*) İşaretliler tükenmiştir.

İlhan TARUS'un

DURUGÖL

adlı roman çıktı. 5 lira

Masallar Dizimizden

İlhan DUMANOĞLU'nun

NALINCI PADİŞAH

adlı çocuk kitabı çıktı. 1 Lira